

Bijlagen

De sleutelrol van de notaris

De sleutelrol van de notaris inzake het notarieel beschermen van wilsonbekwame, handelingsonbekwame en/of handelingsonbevoegde ouderen tegen financieel misbruik.

Naam:	Annegien Janssens
Studentnummer:	2046135
Onderwijsinstelling:	Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Locatie:	Tilburg
Afstudeerperiode:	Februari – mei 2014
Datum:	26 mei 2014
Plaats:	Putte
Afstudeerorganisatie:	Ligne Netwerk Notarissen
Namen afstudeermentoren:	Mevr. mr. T. de Vries en dhr. mr. M. Stout
Naam eerste afstudeerdocent:	Mevr. mr. E. van Meer
Naam tweede afstudeerdocent:	Mevr. mr. E. Spijksma-Meulendijks

Inhoudsopgave

	<u>Pagina</u>
<u>Bijlage A</u> : Interview dhr. W. Kop, beleidsmedewerker KBO-Brabant	3
<u>Bijlage B</u> : KNB: Stappenplan Beoordeling Wilsbekwaamheid ten behoeve van notariële dienstverlening	6
<u>Bijlage C</u> : Interview dhr. mr. W. Verjans, kantonrechter rechtbank Bergen op Zoom	9
<u>Bijlage D</u> : Schema ter verduidelijking van de Wet wijziging cbm	24
<u>Bijlage E</u> : Vragenlijst dhr. mr. dr. K. Blankman, hoogleraar VU Amsterdam	27
<u>Bijlage F</u> : Vragenlijst kantonrechters	29
<u>Bijlage G</u> : Interview kandidaat-notaris en lid van de KNB-werkgroep Financiële bescherming ouderen mevr. mr. L. van Kempen	31
<u>Bijlage H</u> : KNB-werkgroep Financiële bescherming ouderen: Stappenplan bij financieel misbruik Ouderen	42
<u>Bijlage I</u> : Vragenlijst mevr. mr. C. Engelbertink	45
<u>Bijlage J</u> : Interview mevr. I. Driessens- Roodt, bewindvoerder IDR Bewindvoering	47
<u>Bijlage K</u> : Vragenlijst dhr. J. van Erp, accountmanager private banking Rabobank 's-Hertogenbosch	48

Bijlage A

Interview met de heer W. Kop, beleidsmedewerker bij KBO-Brabant te 's-Hertogenbosch.

Datum: 17/04/2014.

Vraag 1: Zou u zich even kort voor willen stellen?

Antwoord: Mijn naam is Wim Kop. Ik ben sinds april 2011 algemeen beleidsmedewerker bij KBO-Brabant. Mijn werkzaamheden bestaan uit het ondersteunen van Afdelingen in de regio's op bestuurlijk en organisatorisch vlak. Beleidsmatig ben ik vooral gericht op inkomen, zoals het AOW, het pensioen en dergelijke. Verder organiseer en ondersteun ik provinciale en regionale projecten.

Vraag 2: Wat zijn de algemene doelstellingen en werkzaamheden van de KBO-Brabant, kort samengevat?

Antwoord: KBO-Brabant is een vereniging van senioren met ruim 132.000 leden en 300 Afdelingen in de Brabantse gemeenten. Het doel van de KBO-Brabant is volwaardig, zelfbewuste waardige en ontspannen deelname van ouderen in de samenleving te bevorderen.

Vraag 3: Waarom worden ouderen lid van jullie organisatie? En hoe begeleiden jullie deze ouderen?

Antwoord: Er zijn verschillende redenen om lid te worden. Voorbeelden zijn: de deelname aan activiteiten die voor senioren georganiseerd worden op het gebied van ontmoeting en recreatie, betrokken willen zijn bij het wel en wee van senioren, actief in de vereniging willen zijn of het hechten aan belangenbehartiging. Ondersteuning van ouderen vindt onder meer plaats door de inzet van Vrijwillige Ouderenadviseurs of Belasting invulhulpen. De verantwoordelijkheid voor ondersteuning ligt bij lokale Afdelingen.

Vraag 4: Krijgt u regelmatig te maken met ouderen die slachtoffer zijn geworden van financieel misbruik?

Antwoord: Nee, eigenlijk niet. Maar dit zegt overigens niets over de omvang van het probleem financieel misbruik. Vaak speelt dit misbruik zich binnenskamers af en dat zien wij medewerkers van de KBO-Brabant dikwijls niet. Mij zijn recent slechts twee gevallen bekend waar sprake is van financieel misbruik.

Vraag 5: Wat zijn typische kenmerken van deze slachtoffers? Wat zijn bijvoorbeeld de risicogroepen?

Antwoord: Het is op basis van ervaring lastig om een onderbouwd antwoord te geven. Financieel misbruik bij kwetsbare ouderen kan namelijk in alle gevallen voorkomen, zeker in situaties waarbij ouderen erg afhankelijk zijn van kinderen, andere familieleden dan wel mantelzorgers.

Vraag 6: KBO-Brabant neemt deel aan het uitvoeren van het actieplan Ouderen in Veilige Handen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Eén van de doelstellingen van dit plan is het voorkomen van financiële uitbuiting bij ouderen. Hoe wordt dit plan door u in de praktijk uitgevoerd met betrekking tot deze specifieke doelstelling?

Antwoord: Tijdens de voorlichtingssessies bij Afdelingen wordt hier aandacht aan besteed. Verder houden wij binnenkort een bijeenkomst met belastinginvullers waarin we bespreken hoe deze belastinginvullers, die bij mensen aan huis komen, een signaalrol inzake financieel misbruik kunnen vervullen. We dienen dan dus te bespreken hoe zij financieel misbruik kunnen signaleren en wat zij daar vervolgens mee kunnen doen.

Vraag 7: Op de website van KBO-Brabant staat dat er deelgenomen wordt aan de voorlichtingscampagne "Ouderen in Veilige Handsen", onderdeel van de uitvoering van het actieplan. Wat houdt deze campagne precies in?

Antwoord: Gezien mijn geringe tijd voor dit gesprek wijs ik je naar de website van de Rijksoverheid, waar dit actieplan en de actiepunten daar van ingezien kunnen worden.

Vraag 8: Het project ouderenmisbruik van het Ministerie is van start gedaan in 2012 en loopt tot eind 2014. Welke resultaten zijn er al geboekt betreffende financieel misbruik door het uitvoeren van dit actieplan? Verwacht u nog meer resultaten in de toekomst?

Antwoord: Het resultaat van het project dat nu voor mij zichtbaar is, is dat ouderen via de voorlichtingsbijeenkomsten van de KBO-Brabant zich meer bewust worden van het verschijnsel, met als effect dat het thema bespreekbaar wordt en dat zij signalen eerder zullen herkennen. Via voorlichting kunnen ouderen zich zelf wapenen tegen dit misbruik. Steeds meer merk ik duidelijk dat er behoefte is aan deze informatie over wilsonbekwaamheid en financieel misbruik en zeker niet alleen in schriftelijke vorm. Dit zou ook een aanrader zijn voor een notaris; hij kan immers ook deze voorlichtingsrol op zich nemen.

Vraag 9: De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie is een werkgroep voor notarissen gestart om notarissen bewuster te maken over wat hun rol is inzake het beschermen van ouderen tegen financieel misbruik, zoals bijvoorbeeld het laten opstellen van een levenstestament. Denkt u dat de notaris vanuit zijn bevoegdheid in staat is om ouderen te beschermen tegen het misbruik, gelet op uw ervaringen met ouderen en financieel misbruik in de praktijk?

Antwoord: Ja ik denk het wel. Maar we moeten hiervan niet verwachten dat een notaris dé oplossing is. Notarissen zitten naar mijn mening achteraan in het traject, in die zin dat zij ouderen pas zien op het moment dat een testament of bijvoorbeeld een hypotheekakte wordt opgesteld. Er gaat heel wat aan vooraf in de thuissituatie. Daarom begint het voorkomen van financieel misbruik bij het zelfbewustzijn van de ouderen en een eensgezind verantwoordelijkheidsgeval van de familieleden dan wel de echtgenoot/partner dat dit financiële misbruik niet moet kunnen. Daarom is voorlichting van ouderen, maar ook van familieleden dan wel de partner erg belangrijk. Bescherming van wilsonbekwame ouderen tegen financieel misbruik is noodzakelijk gelet op de afhankelijk van ouderen die (overigens) mede door de vergrijzing) alleen maar zal toenemen. De notaris kan hier een beschermende rol in spelen door middel van voorlichting te geven aan ouderen over financieel misbruik en het levenstestament.

Vraag 10: Een doel van het actieplan is om professionele dienstverleners te leren ouderenmisbruik te signaleren en het aan elkaar door te geven door middel van pilots. Is KBO-Brabant betrokken bij de pilot in s'-Hertogenbosch? Indien ja, kunt u dan iets zeggen over de aanpak van deze pilot en wat uw deelname/bijdrage inhoudt?

Antwoord: Ja, KBO-Brabant is betrokken bij de pilot. Ik weet dat er professionele voorlichters zijn opgeleid om ouderenmisbruik te signaleren, maar ik ben helaas niet zelf betrokken bij dit traject met professionele dienstverleners.

Vraag 11: Hoe verloopt de huidige samenwerking tussen de KBO-Brabant en notarissen omtrent het bestrijden en voorkomen van financieel misbruik? Wat zijn uw verwachtingen daarover voor de toekomst; zal de samenwerking met de notaris en Brabant-KBO gaan toenemen?

Antwoord: De samenwerking zal vooral op het Afdelingsniveau moeten plaatsvinden, dus in de steden en dorpen waar KBO-Afdelingen zitten. Als provinciaal bureau hebben wij meer een ondersteunende rol. Maar ik denk wel dat door het pilotproject onder andere notarissen en KBO-Brabant samen financieel misbruik kunnen bestrijden, door

bijvoorbeeld onze handen in één te slaan door voorlichting te geven aan ouderen.

Vraag 12: Wat verwacht u van de notaris inzake deze samenwerking?

Antwoord: Daar kan ik nu nog geen antwoord op geven, aangezien de resultaten van het pilotproject afgewacht moeten worden. Ik heb daar nu nog niet echt een beeld bij. Maar wat ik zei; voorlichting is erg belangrijk en de notaris kan daar zeker iets in betekenen.

Vraag 13: Is het mogelijk dat de notaris, via de KBO-Brabant, ouderen informeert over de beschermende maatregelen die hij uit hoofde van zijn functie kan aanbieden aan de ouderen die slachtoffer zijn van financieel misbruik? Welke mogelijkheden zou u de notaris kunnen aanbieden?

Antwoord: Een notaris schrijft maandelijks in ons magazine van de KBO-Brabant. Hij zou bijvoorbeeld ook aandacht aan het thema financieel misbruik kunnen besteden om zo ouderen en familieleden bewust te maken van het verschijnsel en wat ze er tegen kunnen doen.

Vraag 14: Hebt u nog aanvullende opmerkingen ter aanleiding van dit interview en het onderwerp financieel misbruik van ouderen?

Antwoord: Nee, ik heb geen opmerkingen meer.

Bijlage B

KNB: Stappenplan Beoordeling Wilsbekwaamheid ten behoeve van notariële dienstverlening (2013).

Stappenplan Beoordeling Wilsbekwaamheid ten behoeve van notariële dienstverlening

Dit Stappenplan biedt een toetsingskader aan notarissen die zich in voorkomende gevallen een oordeel moeten vormen over de wilsbekwaamheid van een cliënt ten behoeve van notariële dienstverlening.

Onderverdeling:

- A. Inleiding
- B. Indicatoren
- C. Verdere stappen
- D. Conclusie

A. Inleiding

1. Wilsbekwaamheid.

Voor het tekenen van een notariële akte moet de cliënt in staat zijn tot een redelijke waardering terzake. Eerst indien daartoe aanleiding bestaat, dient de wilsbekwaamheid van een cliënt uitgebreider te worden onderzocht. Het is aan te raden u bij uw uiteindelijke besluitvorming te laten bijstaan door twee medewerkers van uw kantoor en deze medewerkers als getuigen op te laten treden bij het eventueel passeren van de akte.

B. Indicatoren

2. Aanleiding voor een (nadere) beoordeling van wilsbekwaamheid.

De kamers van toezicht over de notarissen en de kandidaat-notarissen nemen met de wet tot uitgangspunt dat een cliënt die handelingsbekwaam is, moet worden geacht zijn belangen te kunnen behartigen. Eerst indien er aanleiding bestaat om daaraan te twijfelen, dient een notaris de geestesgesteldheid van zijn cliënt nader te onderzoeken.

Indicatoren (in combinatie) hiervoor kunnen bijvoorbeeld zijn:

- Indien het vermogen onder bewind gesteld is;
- Indien de cliënt op hoge leeftijd is;
- Indien de administratie niet in eigen beheer is;
- Indien de cliënt niet meer in staat is zelfstandig te wonen;
- Indien de cliënt verblijft in een zorginstelling;
- Medische indicatie (ziekten/aandoeningen die van invloed kunnen zijn op het verstandelijk vermogen, bijvoorbeeld de ziekte van Alzheimer, verstandelijke handicap, depressiviteit);
- Indien er twijfels bestaan aan de weloverwogenheid van een gedaan verzoek;
- Indien het initiatief voor het verzoek tot dienstverlening van een ander dan de cliënt komt;
- Indien instructies voor de inhoud van de akte door anderen dan de cliënt zijn vastgelegd;
- Voor testamenten: Indien een testateur frequenter dan voor hem te doen gebruikelijk een verzoek doet tot het aanpassen van een eerder testament;
- Voor testamenten: Naarmate de inhoud van een nieuw testament ingrijpender afwijkt van de inhoud van een eerder testament of de inhoud ongebruikelijk is;
- Voor testamenten: Indien de tijdsperiode tussen het verzoek tot het opmaken van het testament en het verlijden daarvan zeer kort is zonder medische noodzaak;
- Extra aandacht verdienen testamenten, schenkingen, overdrachten ouders-kinderen en de verstrekking van geldleningen.

3. Neem een besluit om wel of niet de wilsbekwaamheid volgens het stappenplan te beoordelen.

Vragen die de notaris zichzelf kan stellen, zijn:

- Zijn er, gezien bovenstaande indicatoren, gereede twijfels over de wilsbekwaamheid van de cliënt voor de te nemen beslissing?
- Bestaat de indruk, gezien bovenstaande indicatoren, dat er sprake is van beïnvloeding door derden?

C. Verdere stappen

4. Stel adequate vragen / informeer adequaat / bespreek zonder aanwezigheid van partner of familie.

- Geef de cliënt voldoende gelegenheid om kennis te nemen van de mogelijkheden om zijn wensen/belangen te regelen;
- Trek extra tijd uit;
- Houd een bespreking met de cliënt “onder vier ogen” zodat eventuele beïnvloeding door derden kan worden beperkt;
- Houd bij het voeren van een gesprek rekening met het bevattingsvermogen en eventuele cognitieve en emotionele beperkingen van de cliënt, gehoorklachten en een verminderd gezichtsvermogen;
- Bezoek de cliënt in eigen woonomgeving, dan wel houd de bespreking in een rustige omgeving.

5. Beoordeel vervolgens de beslisvaardigheid.

Het gaat daarbij om de volgende vaardigheden (of criteria) die u kunt toetsen door het stellen van open vragen:

A. Het vermogen een keuze uit te drukken.

Vraag bijvoorbeeld:

- Kunt u mij vertellen wat de gevolgen zijn van het ondertekenen van de akte?
- Bent u het met de inhoud van de conceptakte geheel eens?

Herhaal deze vragen eventueel aan het einde van het gesprek.

B. Het begrijpen van informatie.

Vraag bijvoorbeeld:

- Kunt u mij in uw eigen woorden zeggen wat ik u verteld heb over het doel van de notariële akte en over de gevolgen?
- Kunt u ook in uw eigen woorden vertellen wat ik u verteld heb over de ander mogelijkheden om uw wensen juridisch te regelen?

C. Het beseffen en waarderen van de betekenis van de informatie voor de eigen situatie. Vraag bijvoorbeeld:

- Wat zal het effect daarvan zijn..?
- Wat denkt u dat er gebeurt als u niet ...?
- Waarom denkt u datheeft aangeraden?

D. Logisch redeneren en het betrekken van informatie in het overwegen van opties. Vraag bijvoorbeeld:

- Wat waren de redenen die belangrijk waren bij het komen tot uw besluit.....?
- Hoe heeft u die redenen tegen elkaar afgewogen?

D. Conclusie

6. Beslis aan de hand van de onder punt 5. genoemde criteria of de cliënt voor het ondertekenen van de notariële akte als wilsbekwaam of wilsonbekwaam moet worden beschouwd.

7. Is de cliënt volgens u wilsbekwaam voor de gevraagde notariële dienstverlening?

- ☐ De akte kan gepasseerd worden.

8. Is de cliënt volgens u wilsonbekwaam voor de gevraagde notariële dienstverlening, maar lijkt er kans op herstel?

- ☐ De akte kan niet gepasseerd worden. Overweeg de kans op herstel van wilsbekwaamheid. Overweeg verdere besluitvorming uit te stellen en volg het stappenplan bij de vervolgbespreking opnieuw.

9. Is de cliënt volgens u wilsonbekwaam voor de gevraagde notariële dienstverlening, maar er lijkt geen kans op herstel?

- ☐ De akte kan niet gepasseerd worden. Als de notaris op grond van het bovenstaande van mening is dat wilsbekwaamheid ontbreekt, dan kan een algemeen psychiatrisch/geriatriesch onderzoek uitgevoerd worden door de NIET-behandelend arts ter verificatie.

10. Het is verstandig om de wijze en inhoud van de beoordeling van wils(on)bekwaamheid, als ook het gevoerde overleg daarbij, in het cliënt-dossier en de notariële akte vast te leggen.

Vastgesteld door het KNB-bestuur, mei 2006.

Nadere informatie: KNB, Robert Wisse, telefoon 070 3307111 (r.wisse@knb.nl) en KNB-Intranet onder KNB/Basisdocumentatie/Praktijkuitoefening.

Bijlage C

Interview met dhr. mr. W. Verjans, kantonrechter bij de rechtbank te Bergen op Zoom (arrondissement Zeeland-West-Brabant).

Datum: 09/04/2014.

Vraag 1: Mag ik u vragen om uzelf kort voor te stellen, wie u bent, wat uw opleiding- en carrière verleden is en hoelang u werkzaam bent als kantonrechter?

Antwoord: Ik ben Wim Verjans. Ik ben 62 jaar. Ik ben ooit begonnen als 18e jarige op de militaire academie in Breda. Ik ben daar begonnen als officier op de Koninklijke Militaire Academie. Ik heb drie jaar in Breda gewoond ; het eerste jaar heb ik op de Academie op het kasteel gewoond en later in de flat die buiten de poort stond. Na vier jaar ben ik van de KMA afgekomen als tweede luitenant officier. Daarna ben ik beroepsofficier geworden. Vanaf dat moment heb ik allerlei functies vervuld, zoals pelotons kolonel. In 1979 heb ik besloten om in de avonduren rechten te gaan studeren, aangezien ik daar ook iets mee wilde doen en in 1984 ben ik afgestudeerd. In dit jaar ben ik dan van officier infanterie naar de militaire juridische dienst gegaan. Ik ben toen onder andere werkzaam geweest bij de landmachtstaf in Den Haag. Vervolgens ben ik vier jaar uitgezonden naar Duitsland waar ik op de militaire juridische zaken afdeling werkte. Daarna ben ik weer teruggeplaatst naar Nederland en ben ik in 1998 werkzaam geweest bij (toenmalige naam) de Krijgsraad in Arnhem. Deze positie zat heel dicht tegen Justitie aan.

Na 21 jaar militaire dienst ben ik overgestapt naar Justitie. Ik ben toen rechter geworden in Breda. Hoe ik daar ben aangenomen, was eigenlijk best luxe. Destijds heb ik gebeld naar de President van die rechtbank (we kenden elkaar van eerder gedane werkzaamheden) met de vraag of ze een rechter zochten.

Ik vond het leuk dat ik destijds kon switchen naar Justitie. Ik ben eerst lid geweest van de strafkamer en daarna werkzaam geweest als politierechter. Daarna ben ik voorzitter geweest van de meervoudige kamer. Dat heb ik anderhalf jaar gedaan. Daarna heb ik gewerkt als rechter in de civiele kamer. Ik ben Rechter-Commissaris van faillissementen geweest in die periode. Dat heb ik drie jaar gedaan. Daarna heb ik een jaar in de familiekamer gezeten. Ik heb mezelf toen met echtscheidingen bezig gehouden en meer van dat soort zaken.

Toen ik wat ouder werd heeft de President van de rechtbank aan mij gevraagd wat ik eigenlijk graag wilde doen. Toen heb ik aangegeven, dat ik graag kantonrechter wilde worden. Ik had strafrecht, familierecht en civiel recht doorlopen, waardoor ik dus kantonrechter kon worden. In april 1997 ben ik deze functie gaan vervullen. Ik ben nu dus 17 jaar kantonrechter en ik houd me onder meer bezig met curatele, bewind en mentorschap.

Een kantonrechter heeft een heel breed rechtsgebied. Hij krijgt te maken met straffakantonrechtspraak, wet mulder beroepen, arbeidszaken, huurzaken, overige waarde zaken tot 25.000 euro, erfrecht enzovoorts. Een heel breed werkgebied dat gaat over een gedeelte van strafrecht, een gedeelte van civiel recht, een gedeelte van familierecht met daarnaast de wet mulder wat administratief recht betreft. Dit maakt het zeer interessant. De burger die je langs ziet komen als kantonrechter zie je in verschillende hoedanigheden.

Als je mij vraagt wat is het mooiste beroep dat je kunt hebben, dan is dat het beroep van kantonrechter. Dat is alleen al door de diversiteit van het werk. Ik heb ook vrij veel zittingen: minimaal twee volle dagen per week. Toevallig heb ik mezelf gistermiddag toevallig bezig gehouden met 14 bewinds-, curatele en mentorschapszaken. Daarna ben ik naar Vrederust gegaan, omdat een man een verzoek had gedaan tot het opheffen van zijn beschermingsbewind. Hij verblijft daar in het kader van een machtiging van de Wet

BOPZ op een gesloten afdeling. Daar is verplicht om daar te blijven, dus moet ik er als kantonrechter naar toe om hem daar te horen omtrent zijn verzoek. Dit is een goed voorbeeld om te laten zien hoe divers een kantonrechter bezig is. Ik heb ook een aantal jaar in de landelijke expert groep gezeten.

Dit was een beetje een uitgebreide voorstelling, maar dan heb je wel een goed beeld van wat een kantonrechter allemaal doet.

Vraag 2: Hoeveel zaken met betrekking tot curatele, bewind en mentorschap behandelt u gemiddeld per jaar? Is het mogelijk om daarbij aan te geven hoeveel zaken het betreft waarbij wilsonbekwame ouderen zijn betrokken?

Antwoord: Deze vraag is moeilijk te beantwoorden, aangezien de rechtbank de precieze cijfers per persoon namelijk niet bij houdt. Ik heb daarom opgevraagd hoeveel zaken er van curatele, beschermingsbewind en mentorschap zijn geweest over de jaren 2012, 2013 en 2014 tot en met de datum 12 maart, zodat je een vergelijking kunt maken. Als je die vergelijking maakt zie je dat er een duidelijke stijging zit in de zaken betreffende mentorschap, bewind en curatele. Die stijging heeft deels te maken met de nieuwe wetgeving. Zoals eerder aangegeven had ik gisteren veertien nieuwe zaken over curatele, bewind en mentorschap.

Met ingang van de nieuwe wetgeving is er een nieuwe grond voor beschermingsbewind ingevoerd, namelijk de grond: verkwisting dan wel problematische schulden hebben. Vroeger gold alleen de lichamelijke dan wel geestelijke grond. Verkwisting hoorde eerst als grond bij curatele, maar is naar beschermingsbewind gebracht omdat het meer met geld te maken had. Let wel, iemand die problematische schulden heeft hoeft niet noodzakelijk een verkwister te zijn en dit geldt ook andersom. Een aardig rapport hieromtrent is geschreven door de Nationale Ombudsman en heet "Schulden komen nooit alleen". Het rapport gaat over de schuldenproblematiek. Mensen kunnen door allerlei problemen in de schulden terechtkomen, zoals door een faillissement of door een echtscheiding. Ze kunnen ook louter in de schuldproblemen komen, omdat ze bij wijze van spreken een gat in hun hand hebben. Dat wordt op een juiste wijze beschreven in dit rapport van de Ombudsman. Een ander voorbeeld dat ook wel interessant is, is het rapport van de Nationale Ombudsman genaamd: "In het krijt bij de overheid". In dit rapport wordt op een aardige wijze beschreven hoe onze eigen overheid mensen ook in de schulden brengt. Wij kennen een heel groot toeslagensysteem in de wetgeving en met name in de sociale zekerheidswetgeving. We kennen een heleboel verschillende toeslagen, zoals het kind gebonden budget, die door verschillende uitvoerende instanties heel snel worden toegekend op basis van een voorschot, waarbij achteraf blijkt dat deze voorschotten zijn gebaseerd op verkeerde gegevens. Dan blijkt dat het moet worden teruggevorderd van mensen die dit geld uiteraard dan niet meer hebben. Het rapport laat heel duidelijk zien dat mensen die in de financiële problemen zitten, ook door de overheid in deze problemen terecht komen.

<Even een klein uitstapje>

Terug naar de vraag hoeveel zaken er jaarlijks zijn van curatele, bewind en mentorschap. Er komen zo'n 2500 zaken alleen al binnen op deze locatie. Daarnaast moet je een vertaalslag maken naar Zeeland en Brabant. In deze regio kennen we vier kantonlocaties, namelijk in Middelburg, Bergen op Zoom, Breda en Tilburg. Deze locaties zijn qua grootte gelijk aan elkaar. Soms zeggen mensen dat de kantonlocatie in Bergen op Zoom kleiner is dan die van Breda, maar dat zegt eigenlijk niets. Bergen op Zoom betreft namelijk niet alleen Bergen op Zoom, maar ook bijvoorbeeld de steden Roosendaal en Etten-Leur en het industrieterrein van Moerdijk. Bergen op Zoom is, desondanks het de kleinste locatie is, toch een grote kantonlocatie in zaken vergeleken met Breda en de andere locaties die ik net genoemd heb. Als je kijkt naar het feit dat wij 2500 zaken per jaar hebben, dan hebben alle vier de kantonlocaties zeker zo'n 10.000 zaken per jaar.

Door fusering van rechtbanken door heel Nederland zijn er nu elf rechtbanken overgebleven. Eerst waren dit negentien rechtbanken. Als je de elf rechtbanken dus bekijkt in verhouding tot het aantal zaken per rechtbank dan kom je aan in totaal aan een groot aantal zaken inzake curatele, bewind en mentorschap in Nederland.

Ik behandel zelf heel veel zaken omtrent curatele, bewind en mentorschap in Bergen op Zoom. Er zijn hier namelijk vier kantonrechters werkzaam, waarbij twee kantonrechters curatele, bewind en mentorschapszaken doen. Dus dat zijn een groot aantal zaken dat wij samen moeten behandelen per jaar. Per week ben ik minimaal een hele dag bezig met dit soort zaken. Wij zien een daling van dagvaardingszaken, maar een enorme groei van curatele, bewind en mentorschapszaken.

Vraag 3: Heeft u dit jaar al zaken behandeld op grond van deze wetswijziging?

Antwoord: Ja, op 1 januari 2014 is deze wetswijziging in werking getreden en zijn we op basis daarvan de curatele, bewind en mentorschapszaken gaan behandelen.

Vraag 4: Komt u bij deze zaken wilsonbekwame ouderen tegen, die onder bewind, curatele of mentorschap worden gesteld, en die vermoedelijk slachtoffer zijn (geweest) van financieel misbruik? Zo ja, hoe signaleert u deze wilsonbekwaamheid en eventueel dit financieel misbruik?

Antwoord: Het is heel moeilijk om een vinger op het financieel misbruik te leggen. Het komt voor, maar je kunt het moeilijk bewijzen. Het uitgangspunt van de nieuwe wetgeving is dat als het gaat om benoeming van vertegenwoordigers, deze gezocht moeten worden in de kring van familieleden en dat zij dus in hoge mate benoemd worden curator, bewindvoerder of mentor. Door professionele bewindvoerders wordt soms fraude gepleegd, maar vooral door deze familievertegenwoordigers wordt meer financieel misbruik gepleegd dan een kantonrechter eigenlijk kan zien. Dit komt, omdat de instrumenten van een kantonrechter en dan vooral in het kader van toezicht, om toezicht uit te kunnen oefenen, relatief beperkt zijn. Zeker als het gaat om familievertegenwoordiging inzake curatele, bewind en mentorschap. Deze beperking is duidelijk aanwezig, omdat na de gehouden instellingszitting de instrumenten om toezicht te houden voor de kantonrechter beperkt zijn. De instellingszitting is overigens de zitting naar aanleiding van het verzoek van curatele, bewind en mentorschap. Bij beschermingsbewind wordt het vermogen onder bewind gesteld, maar niet de persoon zelf. Dit geldt ook gedeeltelijk voor de curator.

Als de curator of bewindvoerder is aangesteld en ik geef vervolgens als kantonrechter deze vertegenwoordiger de opdracht om de boedel te beschrijven, is dat al het eerste kwetsbare moment. Krijg ik dan namelijk als kantonrechter wel alles aangereikt? Schrijven de vertegenwoordigers alles op wat er ook daadwerkelijk is? Dat kan ik niet controleren. Ik ben helemaal afhankelijk van wat de vertegenwoordiger opgeeft. En op het moment dat een vertegenwoordiger onjuiste gegevens verstrekt, heb ik als kantonrechter eigenlijk geen mogelijkheid om daarachter te komen. Want op basis van die boedelbeschrijving gaat men vervolgens de boedel beheren. Het volgende instrument waarmee ik een beetje toezicht uitoefen is het machtigingenbeleid. Dat betekent dat als de vertegenwoordiger grote uitgaven wil doen hij daarvoor een machtiging nodig heeft van de kantonrechter voor dat hij deze uitgave mag doen. Denk hierbij aan het willen aanschaffen van een nieuwe auto of de aankoop van een stap-op-stoel voor oudere mensen. Maar ook dit is maar een beperkte mogelijkheid van toezicht. Het derde instrument wat ik heb om toezicht uit te oefenen is de wettelijke rekening- en verantwoordingsplicht die de vertegenwoordiger heeft, waarbij ik een opgave vraag van de inkomsten en een opgave van de uitgaven die in dat onderhavige jaar, waarop de rekening- en verantwoordingsplicht geldt, hebben plaatsgevonden. Maar we weten allemaal dat papier en de weergave op dit papier, ook boekhoudkundig gezien, tja... daar kun je behoorlijk

mee manipuleren.

Het is lastig om de aanwezigheid van financieel misbruik te kunnen bewijzen en te motiveren, gelet op het beperkte toezicht dat mij gegeven wordt, met name op familievertegenwoordigers, door de wet. Kort samengevat, ik kan als kantonrechter wel toezicht uitoefenen, maar je moet je goed realiseren dat de kwaadwillende mensen die mij iets willen voorhouden, dat ook kunnen.

Mede hierom wordt de instellingszitting, die gaat over het verzoek tot curatele, bewind en mentorschap, ook sterk gebruikt als intakezitting door toch diep door te vragen naar het vermogen van de persoon. Ik vraag bijvoorbeeld aan de rechthebbende of er nog schenkingen of sieraden zijn. Ik probeer, op basis van een checklist, zoveel mogelijk relevante gegevens in het kader van het beheer van de boedel boven water te krijgen. Tijdens deze zitting kan ik veel informatie ontvangen over de betreffende persoon. Daarna kan ik alleen nog gebruik maken van de 3 instrumenten die ik net genoemd heb en dat zijn weliswaar instrumenten, maar die zijn bij direct geschikt om bij kwaadwillenden hun slechte bedoelingen boven water te krijgen.

Je vraagt mij naar de signalering van wilsonbekwaamheid. Soms wordt dat begrip wilsonbekwaamheid door elkaar gebruikt. Het begrip wilsonbekwaamheid is geen vast gehanteerd begrip; het staat niet met zoveel woorden in de wet omschreven. Wat in de wet wel staat is dat men bij een ondercuratelestelling handelingsonbekwaam wordt en dit betekent, dat men in feite onbekwaam is om rechtshandelingen te verrichten, of dat nou op familierechtelijke gebied, op vermogensrechtelijk gebied of op publiekrechtelijk gebied is. Je bent op het moment van instelling van curatele, handelingsonbekwaam. Dit is geregeld in art. 3:32 en 3:33 van het Burgerlijk Wetboek in samenhang met titel 16 uit Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, waar de curatele geregeld is. Dat is dus het begrip handelingsonbekwaamheid.

Als je onder beschermingsbewind wordt gesteld, ben je handelingsonbevoegd voor wat betreft het beheer van de goederen, want dat komt aan de beschermingsbewindvoerder toe op het moment dat het bewind is ingesteld. Je moet dan een verschil maken tussen beheren en beschikken. Beheren wil zeggen: al die handelingen die de gewone exploitatie van het voortbestaan van de goederen mogelijk maken, zoals het onderhoud aan de goederen. Een voorbeeld is het onderhoud aan een auto of een huis die in de boedel vallen. Alles wat met gewoon onderhoud te maken heeft, moet men beheren. Op het moment dat je het huis gaat verkopen, dan ben je bezig met beschikken. Dus dat is het verschil tussen beheren en beschikken in het kader van beschermingsbewind en hetzelfde eigenlijk geldt ook voor curatele op het vermogensrechtelijke gebied.

Kom ik uit bij het begrip wilsonbekwaamheid dan heeft dit begrip te maken met de mogelijkheid van iemand om zijn of haar wil te uiten ten aanzien van een bepaalde handeling. Dat betekent dat een notaris ook een protocol kent dat gaat over wilsonbekwaamheid. Ik heb bijvoorbeeld een richtlijn genaamd "Handreiking voor de wilsonbekwaamheid door de hulpverlener". Ook in het kader van de behandelingsovereenkomst in het kader van de medische hulpverlening moet iedere hulpverlener, dokter, arts of wie dan ook, op enig moment stellen of een patiënt wilsbekwaam is om zijn of haar toestemming te geven om bijvoorbeeld een ingreep te doen of een bepaalde handeling te doen. Iedereen doet dit via een protocol. Als jouw notaris de wilsbekwaamheid beoordeelt om na te gaan of de betrokken persoon die bij hem is wilsbekwaam is om een testament aan te gaan, moet hij vaststellen in hoeverre deze figuur wilsbekwaam is om de wilsuiting te doen. Een voorbeeld van zo'n wilsuiting is dat een persoon iemand wil beëerven of juist onterven. Ook de notaris heeft een soortgelijk protocol dat ter beoordeling van de wilsbekwaamheid is toegesneden op de werkzaamheden als notaris. Wat ik hiermee wil aangeven is dat wilsbekwaamheid iets is

wat je altijd moet zien en beoordelen in relatie tot de wilsuiking die je iemand wil geven. Iemand kan bijvoorbeeld niet volledig in staat zijn om rekening en verantwoording af te leggen, maar ga je deze zelfde persoon vragen of hij iets wil schenken aan zijn kinderen, dan kan hij dit wel en is hij wel wilsbekwaam. Wilsbekwaamheid wordt ingegeven door de vragen: "In samenhang waarmee wil jij dat weten? Is dat in het kader van de testeervrijheid bij de notaris? Is dat in het kader van een operatie bij een arts?". Wilsbekwaamheid is dus geen algemeen omvattend gebeuren. Je moet het altijd zien in combinatie met de wil die je wilt uiten. Dit is een moeilijk onderwerp, want veel mensen hebben er problemen mee wat dit begrip nu precies inhoudt.

Een kantonrechter beoordeelt de wilsbekwaamheid in zijn algemeenheid op zitting. Wij signaleren dit deels op basis van de medische gegevens, maar ook deels op basis van je eigen inschatting of iemand wel of niet bijvoorbeeld in staat is om rekening en verantwoording af te leggen. Als ik op zitting bepaal dat iemand wilsbekwaam of wilsonbekwaam is, dan wordt dat vermeld in de beschikking. Als in de beschikking wordt opgenomen dat iemand wilsonbekwaam is, dan bedoel ik daar automatisch mee dat de beschermingsbewindvoerder aan mij en aan deze rechthebbende rekening en verantwoording moet afleggen, tenzij rechthebbende wel in staat is om dit zelf te doen. De beoordeling van wilsbekwaamheid is best een moeilijk onderwerp, want iemand kan wel beslissen of hij iets wil schenken aan iemand, maar kom je met een overzicht waar allerlei cijfertjes op staan, dan kan het zo zijn dat hij daar niets van begrijpt. Dus dat is per situatie anders.

Vraag 5: Kunt u kort aangeven in welke gevallen curatorschap, beschermingsbewind of mentorschap wordt toegewezen?

Antwoord: Het uitgangspunt van onze nieuwe wetgeving is dat de toepassing van de beschermende maatregel niet verder moet gaan dan voor het specifieke geval noodzakelijk is. Op het moment dat ik als kantonrechter bewind, mentorschap of curatele, als de meest verregaande regel uitspreek, dan ga ik die betrokken persoon beperken in zijn beschikkingsrecht. Ons Burgerlijk Wetboek gaat uit van het algehele zelfbeschikkingsrecht van een ieder en dat betekent ook, dit is ook in verdragen zo geregeld, dat in de toepassing van de betrokken wettelijke beschermende maatregel men niet verder moet gaan dan in het individuele geval gesneden op deze betrokken persoon noodzakelijk is. Dus als bij mij iemand komt en diegene zegt: "Ik dien een verzoekschrift om tot ondercuratelestelling te komen", zijnde de meest zware maatregel waardoor iemand handelingsonbekwaam wordt, moet ik op zitting toetsen of dat de aangewezen maatregel is. Dus ik moet gaan kijken of voor de betrokken rechthebbende curatele de meest passende beschermende maatregel is. Soms is dit wel zo en soms is niet zo.

Je moet je realiseren dat er aan de toepassing van de curatele, waar dus een algehele handelingsonbekwaamheid uit voortvloeit, een heleboel beperkingen aan vast zitten en je moet je dus gaan afvragen of wellicht kan worden volstaan met de instelling van een beschermingsbewind in combinatie met een mentorschap, waardoor de betrokkene niet handelingsonbekwaam is en er meer mogelijkheden voor hem overblijven.

Uitgangspunt van onze wetgeving is ook het werken aan zelfredzaamheid. Dat betekent dat mensen die vanwege een onvoldoende zelfredzaamheid niet in staat zijn om de vermogensrechtelijke belangen dan wel de niet-vermogensrechtelijke belangen/zorgbelangen te behartigen, je moet gaan kijken waar nog aan gewerkt moet worden om te bereiken dat deze persoon misschien in de toekomst wel weer voldoende zelfredzaam kan zijn. De zelfredzaamheid van de betrokkene werd niet versterkt door voorgaande wetgeving, aangezien de oorzaken van de schulden toen niet werden aangepakt. Dus ook een uitgangspunt van de nieuwe wetgeving is dat alle wettelijke vertegenwoordigers niet bij wijze van spreken aan het wegwerken van schulden moeten werken, maar ze moeten daarnaast ook werken aan de oorzaken die hebben geleid tot

het ontstaan van de schulden. Ik hamer er ook steeds op tijdens een zitting met de woorden: “Luister, u zit hier omdat u schulden heeft en we moeten iets gaan doen om onder schuldsanering te kunnen komen, maar we moeten ook proberen de oorzaken van het ontstaan van de schulden weg te nemen”. Je schiet er namelijk niets mee op dat je de schuldsanering doorloopt, dan wel via het minnelijk traject dan wel via het wettelijk traject (wat bij beiden inhoudt dat je binnen drie jaar een soort van schone lei hebt) maar de oorzaken niet aanpakt. We maken maar al te vaak mee dat mensen het traject hebben doorlopen en dat ik ze een half jaar later weer terug zie, omdat niets gedaan is aan de oorzaak van het ontstaan van de schulden. Vervolgens loop je dan tegen het probleem aan dat ze één keer in het kader van de Wet Schuldsanering een schone lei hebben en dat ze vervolgens daarna 10 jaar op grond van de wet er niet meer voor in aanmerking mogen komen. Samengevat is het dus cruciaal in alle opzichten dat iemand niet alleen moet werken aan zijn schulden, maar ook aan de persoon zelf. Je moet niet alleen de stabiliteit bereiken, financieel gezien, maar je moet ook de stabiliteit in de persoon bereiken. Een stuk zelfredzaamheid moet bevorderd worden en op die manier bereiken dat hij in de toekomst deze bescherming niet meer nodig heeft.

Dus wat moet een kantonrechter kort gezegd doen op zitting: hij heeft een toets inzake wat de maatoplossing is uit de drie wettelijke beschermende maatregelen. Hij moet beoordelen welke maatregelen het meest geschikt zijn voor dat individu. En ten tweede moet hij kijken naar de verplichting in alle drie de titels 16, 19 en 20 uit Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, namelijk dat hij zich moet vergewissen van de bereidheid van de voorgestelde wettelijk vertegenwoordiger en de geschiktheid van de betrokken vertegenwoordiger.

Zelfs als je erkende wettelijke vertegenwoordigers hebt, betekent dat nog niet dat twee mensen een juiste mix hebben. Iemand kan uitermate geschikt zijn voor de een om daarmee een traject van drie, vier of vijf jaar in te gaan, maar hij kan ook botsen met de rechthebbende. Er moet dus altijd sprake zijn van een vertrouwensrelatie tussen de vertegenwoordiger en de rechthebbende. Er moet een goede match zijn qua vertrouwen. Als dat basisvertrouwen niet aanwezig is tussen twee personen, dan wordt het niets. Zo werkt dus eigenlijk het systeem qua benoeming door de kantonrechter. Het is dus belangrijk om als kantonrechter de vraag te stellen: “Welke belangenbehartiging heeft iemand nodig?” Om dat vast te stellen moet ik dus beoordelen in welke mate iemand zelfredzaam is. Ik heb zelf een artikel geschreven over zelfredzaamheid en het werken aan zelfredzaamheid, wat nog gepubliceerd moet worden. Ik heb tevens een artikel geschreven wat nog uit moet komen, deze maand of volgende maand, in het tijdschrift van Familie en Jeugdrecht over mentorschap. Een reeds gepubliceerd artikel van mij gaat over mijn kijk op de nieuwe wetgeving en haar uitgangspunten inzake curatele, bewind en mentorschap in het februarinummer van het tijdschrift van Familie- en Jeugdrecht.

Zelfredzaamheid is een vrij makkelijk begrip in dit kader. Om te kunnen vaststellen of iemand zelfredzaam is, moet er een nulmeting worden gedaan door een kantonrechter. Deze nulmeting ten aanzien van zelfredzaamheid is voor ieder individu verschillend. Ook de grote gemeenten moeten een dergelijke meting doen in het kader van de Wet Schulphulpverlening. Gemeenten moeten namelijk aan integrale schuldhulpverlening doen. Integraal betekent dat de gemeente ook moet werken aan de zelfredzaamheid. Zij moeten de schulden proberen weg te nemen, maar ook de oorzaken. De gemeenten bieden daarom allerlei cursussen aan, aan mensen om hun zelfredzaamheid te bevorderen zoals zaken als budgetbeheer. Gemeenten reiken hun bepaalde kennis en bepaalde vaardigheden aan om deze mensen een stuk bagage mee te geven zodat zij in de toekomst, na de schuldsanering, niet meer opnieuw in de problemen komen.

Als je dus wil werken aan iemand zijn zelfredzaamheid moet je een nulmeting doen op grond van welke gebieden iemand tekort schiet. Met name de grote gemeenten hebben

een zelfredzaamheidmatrix (een ZMR) ontwikkeld waarbij men op tientallen domeinen vaststelt waar mensen in tekort schieten. Hieruit kan voortvloeien dat het ene individu niet financieel zelfredzaam is en de andere individu niet sociaal zelfredzaam.

Kort gezegd: er zijn een aantal domeinen beschreven en wat de gemeenten moet doen met deze zogeheten ZRM-methode om een nulmeting te doen. Als je iemand wil helpen, moet je te weten komen waar deze persoon precies te kort schiet en op basis van die vaststelling moet je een passend aanbod kunnen doen om op die manier te kunnen werken aan zijn zelfredzaamheid

Vraag 6: Hoe verloopt de benoeming in de praktijk?

Antwoord: De benoeming gebeurt in feite op de instellingszitting. Er komt een verzoekschrift binnen. Dit verzoekschrift kun je van internet afhalen op de site www.rechtspraak.nl. Daar tref je standaard verzoekschriften aan inzake curatele, beschermingsbewind en mentorschap. Doorgaans maken de mensen gebruik van deze verzoekschriften. Dan komt het tot een zitting waarvoor standaard degene die onder curatele, onder bewind of onder mentorschap gesteld moet worden, wordt uitgenodigd. De toekomstige rechthebbende noemt men dit ook wel. De voorgestelde toekomstige wettelijke vertegenwoordiger wordt ook uitgenodigd. Artikel 798 en het Wetboek van Rechtsvordering beschrijft wie er nou precies belanghebbenden zijn inzake een verzoekschriftprocedure gelet op curatele, bewind en mentorschap. Dat betekent dat rechthebbenden ook de ouders van iemand zijn of de broer of zus van iemand. Deze belanghebbenden moeten gehoord worden over het verzoek. De belanghebbenden worden ook uitgenodigd voor zover ze zich er niet over hebben uitgelaten. Als ouders van te voren hebben aangegeven dat ze akkoord zijn met de onder bewind stelling, dan is het niet nodig een keer op zitting te verschijnen.

De wet geeft dus aan op welke wijze een verzoekschriftprocedure moet worden doorlopen. Uiteindelijk leidt de zitting tot een proces-verbaal waarin vastgelegd wordt wat er op zitting besproken is en uiteindelijk leidt dat weer tot een beschikking. Op de zitting wordt dus bepaald welke soort regeling wordt opgelegd op basis van een verzoekschrift, maar het kan zo zijn dat in de uiteindelijke beschikking voor een andere regeling wordt gekozen dan dat er in eerste instantie verzocht is, gelet op de passende maatregel. Kantonrechters horen standaard altijd de mensen in beginsel, tenzij het zeer duidelijk is dat iemand bijvoorbeeld in coma ligt en het zinloos is om er naar toe te gaan en hij/zij volstrekt niet kan praten. Dan is het een hoge uitzondering dat de kantonrechter niet gaat kijken. Gelet op de impact van de oplegging van een dergelijke maatregel willen wij die beslissing niet op basis van schriftelijke stukken afhandelen. Je moet altijd de persoon zien die achter het verzoek schuilgaat en voor wie de instelling bepalend is. Uitgangspunt is dus altijd horen en dat horen doen we in de rechtbank of als dat niet gaat, dan gaan we naar die persoon toe. We kennen dan ook wel de zogeheten binnenronde. Dit zijn de mensen die naar de rechtbank komen. Ook kennen we de buitenronde. Dan ben ik heel de dag bezig om een rondje te maken waarbij ik de verschillende zorginstellingen bezoek waar mensen zich bevinden die niet in staat zijn om naar de rechtbank te komen, om welke reden dan ook. De beslissing voor de instelling van een rechterlijke beschermingsmaatregel geschiedt dus zorgvuldig, aangezien het een zeer grote impact heeft.

Als ik iemand opleg om 1500 euro te betalen naar aanleiding van een geldvordering kent die uitspraak veel minder impact dan dat ik curatele bewind of mentorschap opleg. Het eigenaardige hierbij is dat het zo geregeld is dat een beslissing naar aanleiding van een geldvordering 2000 euro oplevert voor de rechtbank. Als ik een uitspraak doe inzake curatele, bewind of mentorschap dan levert dat de rechtbank 220 euro op. Naar aanleiding hierover heb ik een artikel geschreven dat, ook in het kader van toezicht, kantonrechters te weinig tijd, middelen en te weinig informatie hebben om dat toezicht uit

te oefenen in vergelijking met de combinatie van deze maatregelen. Een rechtbank is soms ook gewoon, bij wijze van spreken, een productieboer. Elke beslissing die de rechter maakt in de vorm van een beschikking of in vorm van een vonnis, dus elk soort product dat wij vormen, daar hangt een bepaald prijskaartje aan. Op basis daarvan wordt de formatie bepaald.

Vraag 7: Op grond van de wetswijziging, dient u, tijdens de benoeming, een oordeel te vormen over de geschiktheid van een vertegenwoordiger. Hoe komt u tot dit oordeel in de praktijk? Waar houdt u allemaal rekening mee bij uw keuze?

Antwoord: Een erg belangrijk punt bij de benoeming is het oordelen van de geschiktheid. Dat betekent ook dat ik op zitting de voorgestelde familiebewindvoerders en curatoren heel specifiek vraag: “U moet de vertegenwoordiging op u nemen; mag ik weten welke opleiding u heeft?” Ik heb namelijk meegemaakt dat een collega iemand tot mentor en bewindvoerder heeft benoemd en die persoon kon niet eens lezen en schrijven! Dat zijn natuurlijk enorme blunders. Dat betekent dat je als kantonrechter op zitting goed moet doorvragen en moet aangeven wat je van een vertegenwoordiger verwacht. Dus je vraagt dan of ze in staat zijn om bijvoorbeeld rekening en verantwoording te kunnen afleggen en op welke wijze ze hun vertegenwoordiging uit gaan oefenen.

Ik moet me dus, als kantonrechter, wel degelijk vergewissen van de geschiktheid van de voorgestelde vertegenwoordiger. In het kader van professionele bewindvoerders doen we dat in de vorm van accountsgesprekken. Dit betekent dat, als ze zich hebben aangemeld omdat ze zich in de toekomst willen gaan bezighouden met professioneel bewind, ze worden uitgenodigd voor een accountantsgesprek. Dat doen we pas als we een groot aantal stukken hebben opgevraagd, zoals praktijkervaring en schoolervaring maar ook de vraag over de beschrijving van de bedrijfsprocessen enzovoorts. Wij vragen dus, voordat wij een vertegenwoordiger benoemen, en dit al sinds een aantal jaren, documenten die vergelijkbaar zijn met datgene wat op dit moment staan in het Besluit kwaliteitseisen curatele, beschermingsbewind en mentorschap. Als je in dit besluit kijkt, zie je ook een indeling van eisen die betrekking hebben op de persoon, zoals de opleiding (moet bijvoorbeeld de beschermingsbewindvoerder minimaal het HBO niveau hebben). Dat is dus wat we daadwerkelijk checken. We checken ook of de persoon een aansprakelijkheidsverzekering en een klachtenregeling heeft. We checken ook of de bedrijfsprocessen allemaal beschreven zijn in dat kader. Dat zijn zaken die op dit moment allemaal in het Besluit zijn opgenomen. Daar staan naast persoonlijke eisen omtrent integriteit, opleiding, verklaring goed gedrag en belangenbehartiging, ook een aantal artikelen over bedrijfseconomische eisen. Wij moeten dus in de toekomst gaan toetsen hoe en in welke mate professionele vertegenwoordigers voldoen aan die kwaliteitseisen. Zij zullen daarvoor ook jaarlijks accountsverslagen moeten overleggen aan ons waarbij zowel een financiële toets als een toets ten aanzien van een aantal artikelen uit het CBM zal plaatsvinden. Een stuk toezicht is dus groter geworden. Wij moeten dus toezicht gaan uitoefenen in de mate waarop iemand voldoet aan de kwaliteitseisen.

Op het moment dat iemand niet meer voldoet aan deze eisen, is deze vertegenwoordiger niet meer benoembaar. Dus dat zijn best harde beslissingen. Vertegenwoordigers moeten overigens ook een schriftelijk document hebben, naar aanleiding van het intakegesprek dat ze hebben gehad, waarin heel duidelijk is vastgelegd wat de wederzijdse afspraken zijn. Dit moet ondertekend zijn door beide partijen en in dat document moet het plan van aanpak vastgelegd worden van het traject wat ze vervolgens met elkaar aangaan. Dat kan een plan van aanpak zijn om tot schuldsanering te komen of tot zelfredzaamheid te komen. Men moet dus in begin van het traject afspreken hoe ze met elkaar omgaan en welk doel ze precies willen bereiken. Het worden dus strakke lijntjes die gevolgd moet worden door de professionele vertegenwoordigers, maar dit zijn geen eisen die voor familievertegenwoordigers gelden. Daardoor blijft die familie onder het maaiveld, want waar maak ik me het meeste zorgen over? Over het disfunctioneren van professionele

bewindvoerders of disfunctioneren van familiebewindvoerders? Dan eerder het laatste. Want ik heb als het om familievertegenwoordigers gaat, minder instrumenten in mijn macht om daar in te sturen.

Ik houd rekening bij mijn keuze met het feit dat men belangen moet gaan behartigen en daartoe in staat zijn. Dan is het natuurlijk wel van belang om te kijken of de match tussen de rechthebbende en de vertegenwoordiger goed is.

Vraag 8: Als u twijfelt aan de geschiktheid van een “toekomstig” vertegenwoordiger, kunt u nadere eisen stellen aan de vertegenwoordiger. Wat houden deze eisen in?

Antwoord: Bij twijfel over de geschiktheid benoem ik de vertegenwoordiger niet. Ik heb vandaag toevallig een brief de deur uitgedaan naar een curator die op dit moment sinds anderhalf jaar in gebreke blijkt met het indienen van rekening en verantwoording. Ik heb al twee keer een gesprek met haar gehad over haar functioneren en ik ga haar nu gewoon ontslaan na het aantal jaren dat zij curator is geweest. Dus op het moment van instellen, bij twijfel benoem ik ze gewoon niet, en gaande de rit als ik tot de conclusie kom dat iemand toch achteraf niet in staat blijkt om op een deugdelijke wijze rekening en verantwoording af te leggen, of dat er machtigingen niet worden aangevraagd en grote uitgaven worden gedaan zonder toestemming van mij, dan leidt dit tot ontslag. Ik word daar steeds strakker in, omdat je het kaf van het koren wil scheiden op dit punt.

Vraag 9: U kunt, op grond van de wetswijziging, twee curatoren benoemen. Verwacht u dat het benoemen van twee curatoren veel voor gaat komen in de praktijk? Kan deze maatregel naar uw mening extra bescherming bieden voor een wilsonbekwame oudere? Of veroorzaakt een dergelijke benoeming juist complexiteit en eventueel conflicten?

Antwoord: Met ingang van de nieuwe wetgeving heeft er een stroomlijning plaatsgevonden. Ook inzake de bepalingen wie er benoemd kan worden tot curator, beschermingsbewindvoerder en mentor. Daar was een bepaalde scheefgroei, want tot de nieuwe wetgeving kon je wel al een rechtspersoon benoemen tot bewindvoerder, maar kon je geen rechtspersoon benoemen tot curator en ook niet tot mentor. Vanaf de nieuwe wetgeving is dat gelijk getrokken. Dus zowel voor de curator, als bewindvoerder als mentor geldt dat natuurlijke personen als rechtspersonen benoemd kunnen worden.

In de wet is nu tevens opgenomen dat er twee vertegenwoordigers kunnen worden benoemd. In het jaar 2001 is er een uitspraak van de Hoge Raad geweest waardoor het toen al mogelijk was om, in afwijking van wat in de wet stond, twee curatoren te benoemen. De zaak betrof twee ouders die aangevoerd hebben om allebei curator te worden, wat eigenlijk ophield op het moment dat het gehandicapte kind 18 jaar werd en het gezag dus ophield. De ouders hebben tot het 18e jaar beiden voor het kind gezorgd. Dit wilden ze ook kunnen doen nadat het kind 18 jaar was. Maar dit was niet mogelijk nadat het kind 18 jaar zou zijn geworden, omdat er dan maar één curator benoemd mocht worden op grond van de wet. De ouders hebben dit aangevochten tot de Hoge Raad. Zij voerden aan dat de regeling in strijd was met family life op grond van artikel 8 van het Europese Verdrag inzake de Rechten van de Mens. De Hoge Raad heeft bepaald dat in afwijking van wat de in de wet stond het wel degelijk mogelijk moest zijn, met name als familie samen een zorgtaak wil uitvoeren zoals twee ouders of broer en een zus, om twee curatoren te benoemen. Het voortzetten van de zorgtaak was toen dus toen al mogelijk met twee curatoren.

Op grond van de nieuwe wetgeving is de benoeming van twee curatoren zeker mogelijk. Benoem ik twee curatoren vaker? Ja, met name gaat het dan om ouders waarbij het ouderlijk gezag komt te vervallen. Daar verzet zich niet veel tegen, zeker als ze gehuwd zijn, dan is het geen probleem. Op de zitting wordt uitgebreid het verloop van communicatie tussen deze twee curatoren besproken. Het uitgangspunt is dan wel dat er

een adres afgesproken wordt en dat de een iets aanvraagt er automatisch de instemming is van de andere curator. Anders moeten we steeds toestemming hebben. Een benoeming van twee curatoren kan het dus wel complexer maken als je twee curatoren hebt die op verschillende adressen wonen. Bij twee ouders die nog samenwonen is dat niet het geval. En dan krijg je dus ook nog de optie, waar je ook gebruik van maakte voorafgaande aan de nieuwe wetgeving, je iemand curator kunt maken voor het volle pakket. Dus zowel voor de vermogensrechtelijke belangen als de niet-vermogensrechtelijke belangen, zoals zorgtaken. Je kunt ook iemand benoemen tot bewindvoerder bij curatele en aan een ander de zorgtaken overlaten in de benoemingsbeschikking. Maar ik kan ze ook allebei dezelfde taken laten uitvoeren.

Vraag 10: In een levenstestament kan een wilsonbekwame oudere een voorkeur opgeven voor een curator, bewindvoerder of mentor, mocht hij/zij wilsonbekwaam worden. Hebt u regelmatig te maken met (dan reeds wilsonbekwame) ouderen, die een dergelijk testament met een opgenomen voorkeur hebben laten opstellen bij een notaris?

Antwoord: Ja, het levenstestament komt steeds vaker voor. Het is ook iets wat gepromoot is. Er worden ook steeds meer levenstestamenten ingeschreven. Ik ken de heer Blankman, een hoogleraar aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, die een boek hierover geschreven heeft. Ik heb een paar keer presentaties met hem gegeven en hij is werkzaam op dit gebied en hij heeft nog niet zolang een artikel geschreven over het levenstestament. Hij promoot een levenstestament behoorlijk en ook focust hij zich op hoe men in het buitenland met een levenstestament omgaat.

Ik raak steeds meer overtuigd dat als mensen niet voor verrassingen willen komen te staan, ze een levenstestament moeten opstellen op het moment dat ze nog wilsbekwaam zijn. Vragen in verband met hoe en in welke vorm moet dit er uit zien, kun je af spreken. Wij wegen de voorkeuren die iemand opneemt in dit testament zeker mee. Als kantonrechter moet ik de voorkeur van de belanghebbende volgen als het gaat om de benoeming van een vertegenwoordiger, tenzij zich hier een redelijk belang tegen verzet. Dit staat in de wet.

Vraag 11: Wanneer beslist u om af te wijken van een voorkeur die is opgenomen in het levenstestament? Hebt u dan ook contact met de notaris hieromtrent, die het levenstestament opgesteld heeft? Zo ja, welke informatie is dan voor u belangrijk en betreft u de notaris in dit proces? En op welk moment?

Antwoord: Ik heb eerlijk gezegd nog niet aan de hand gehad dat ik afwijk van een levenstestament. Ik kan me wel voorstellen dat je dit in bepaalde omstandigheden wel moet kunnen doen, omdat een levenstestament door betrokkene wordt opgemaakt op basis van de op dat moment bekende feiten of omstandigheden en door de ontwikkeling van de tijd en bijvoorbeeld wijziging van wetgeving en alles wat er bij hoort. Daarom moet je een vertaalslag maken, namelijk dat hij/zij destijds gekozen heeft op basis van de toen voor hem bekende feiten, omstandigheden en regelgevingen, maar wat zou hij gedaan hebben als hij op dit moment geweten zou hebben van de nu van toepassing zijnde regelgeving?

Notarissen storten zich, sinds de instorting van de onroerend goed markt, in toenemende mate op het fenomeen van het levenstestament en op adviezen op het gebied van successierechten en dan met name het voorkomen van successierechten. Wij zien steeds meer constructies langskomen van allerlei notarissen die geadviseerd hebben naar rechthebbende toe met betrekking tot de vraag: "Hoe kan ik voorkomen dat ik in de toekomst successierechten moet te betalen?". Ook betreffende de nieuwe regels van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (hierna: AWBZ) sinds 2013 en de eigen bijdrage komt dit steeds vaker voor. Wat is hier nou het grote probleem mee? De familie vraagt of ik meteen toestemming wil geven om het bedrag van drie á vier ton te verdelen onder de kinderen, want als dat op naam van vader of moeder blijft staan die in de AWBZ-instelling

zit, moeten ze straks meer betalen dan wanneer ze dat niet heeft. Dan roepen ze ook dat als hun ouders dit geweten hadden, ze bepaald zouden hebben dat er geschonken had moeten worden bij leven. Want als er niet bij leven wordt geschonken gaan we veel meer successierecht betalen voor het erven dan nu.

Het probleem hierbij is; wij kantonrechters zitten er niet voor het belang van de erfgenamen, maar voor het belang van de rechthebbende. Kantonrechters voelen er dus eigenlijk helemaal niets voor om de rechthebbende te gaan 'uitkleden'. Je zult als kantonrechter per geval moeten afwegen wanneer je het wel of niet doet. Bijvoorbeeld als je mij vraagt om te schenken aan de familie als de rechthebbende 50 jaar is, en hij heeft waarschijnlijk nog 20/30 jaar te leven, is wat anders als de rechthebbende al 95 jaar is en nog maar enkele jaren te leven heeft. Dat zijn allemaal feiten en omstandigheden die meewegen, zoals het bijvoorbeeld van de leeftijd, in een oordeel of ik wel of niet meewerk aan zoiets".

Vraag 12: Krijgt u bij de benoeming weleens te maken met een notaris die als voorkeur opgegeven wordt om benoemd te worden als curator of bewindvoerder, of die u ambtshalve of bij voorkeur benoemd als curator of bewindvoerder? Hoe kijkt u tegen de notaris aan in deze rol? Zijn er bepaalde situaties waarbij uw voorkeur naar een notaris uit zou gaan of juist niet?

Antwoord: De notaris kan theoretisch gezien curator, bewindvoerder of mentor worden. De notaris heeft een eigen tuchtrecht. Dit betekent dat notarissen dus hun eigen systeem hebben. Dat betekent dat voor hen sommige kwaliteitseisen niet gelden, omdat ze hun eigen systeem hebben qua kwaliteitsnormen en protocollen. Ze zijn vrijgesteld van bepaalde eisen.

Wat natuurlijk wel heel erg speelt is de belangenverstrengeling die je kunt hebben als notaris. Daar moet je wel mee oppassen, want het gaat hierbij ook om schijn van belangenverstrengeling. Ik ben een keer door een notaris benaderd die zich wilde bewegen op het gebied van curatele, bewind en mentorschap aangezien hij merkte dat er steeds meer behoefte aan was om actief te zijn op dit gebied. Hij vroeg aan mij hoe hij dat het beste kon verwezenlijken in de praktijk. Het advies dat ik gegeven heb is om dit niet binnen het notariaat, dus zijn eigen maatschap te doen, maar richt daar een afzonderlijk stichting voor op, waardoor de notaris een afgescheiden stichting heeft met werknemers die dáár werkzaam zijn en dus niet werkzaam zijn bij het notariaat. bij die stichting zodat er ook geen schijn van belangenverstrengeling kan ontstaan.

Je moet bijvoorbeeld op passen dat je beschermingsbewindvoerder bent als notaris en dat je op een gegeven moment aangeeft dat de betrokkene een testament kan laten opstellen bij jou als notaris. In artikel 9 van het Besluit kwaliteitseisen inzake curatele, bewind en mentorschap staat heel duidelijk dat je nooit je voordeel mag trekken, in welke vorm dan ook, uit hoofde van je hoedanigheid van beschermingsbewindvoerder, curator of mentorschap. En zowel bij deurwaarders als ook bij notarissen, kom je dan heel snel op glijdend vlak van de schijn van belangenverstrengeling.

Mijn advies is dat het alleen mag, als de notaris zijn werkzaamheden onderbrengt in een afzonderlijke stichting die geen notariële taken afneemt bij de betrokken oudere. Breng de vertegenwoordigingswerkzaamheden onder in een afzonderlijke stichting en zorg dat er voldoende scheiding is tussen je werkzaamheden als notaris en je werkzaamheden als vertegenwoordiger. Zonder een stichting is het niet mogelijk om als notaris de rol van vertegenwoordiger op zich te nemen en benoem ik hem niet, want dan acht ik hem niet geschikt.

De stichting zal overigens wél moeten voldoen aan de kwaliteitseisen uit het Besluit kwaliteitseisen cbm. De vrijstellingen die voor een notaris gelden, op grond van artikel 12 lid 9 van het Besluit, gelden dus niet voor een stichting.

Ik heb nooit contact gezocht met een notaris in dit verband, omdat het mijn voorkeur niet heeft om een notaris als vertegenwoordiger te benoemen. Het komt wel voor, want notarissen hebben vaak een hele lange relatie met families 'waar meestal geld zit' als ik dat zo even mag zeggen. En dan zie je weleens dat iemand, die altijd jarenlang gebruik heeft gemaakt van een notaris en daar ook een grote vertrouwensband heeft opgebouwd, zegt: "Als ik straks niet meer voor mezelf kan zorgen, wil je voor mij dan blijven zorgen notaris?". Ik kan me daar wel iets bij voorstellen hoor, maar het moet wel goed afgebakend zijn om problemen te voorkomen. Ik denk dat notarissen deskundig genoeg zijn om de rol van vertegenwoordiger op zich te nemen. Daar twijfel ik totaal niet aan. Mijn bezwaar ligt op het gebied waar de schijn van belangenverstrengeling die kan optreden.

Vraag 13: Is het al voorgekomen dat u een curator, bewindvoerder of mentor heeft moeten ontslaan, omdat hij een dader was van financieel misbruik? Komt dit regelmatig voor?

Antwoord: Een vertegenwoordiger die ik ontsla, dat komt voor. Het gaat dan met name om familievertegenwoordigers die denken van: "Mijn broer of zus heeft altijd spaarcenten. Laat ik maar even wat lenen voor de aankoop van een nieuwe auto, want hij heeft geld zat, terwijl ik geen geld heb". Dat is absoluut niet toelaatbaar. Je hoopt dan maar dat je er als kantonrechter achter komt en die persoon kunt ontslaan. Op het moment dat iemand financieel misbruik maakt en iemand daardoor schade lijdt, is er ook de mogelijkheid om niet alleen iemand te ontslaan, maar ook om diegene in dezelfde beschikking te veroordelen tot een schadevergoeding. Dit is opgenomen in de wet, namelijk artikel 1:444 van het Burgerlijk Wetboek. Als het gaat om toerekenbaar te kort schieten, kan ik dus iemand tot een schadevergoeding veroordelen. Dat doe ik een aantal keer per jaar.

Vraag 14: Waar en hoe wordt een dergelijk misbruik geregistreerd en welke sancties volgen voor deze persoon; en in het specifieke geval van een notaris?

Antwoord: We zijn eerlijk gezegd nog aan het regelen hoe we dit vraagstuk moeten aanpakken. Een voorbeeld hiervoor is een advocatenkantoor in Bergen op Zoom die zich bezighield met vertegenwoordiging in curatele, bewind en mentorschap. Wij hebben dit kantoor in alle zaken ontslagen wegens disfunctioneren en ook is er een veroordeling gekomen voor de schade. Hier speelt de vraag: "In hoeverre mag je een grijze of zwarte lijst aanleggen van deze ontslagen vertegenwoordigers die anderen kunnen raadplegen?". Wij weten nog niet zo goed wat we daarmee moeten op dit moment. Dit is een actueel probleem.

Afgelopen week heb ik contact gehad met een brancheorganisatie die is aangesloten bij de Nederlandse Branchevereniging Bewind voering & Inkomensbeheer (hierna: BPBI). Aanstaande vrijdag heb ik ook een overleg met andere brancheorganisaties en zij hebben natuurlijk ook mensen die ze ontslaan. Dat is interessante informatie voor ons als rechtbank, want dat zouden we graag willen weten. Maar we hebben het probleem inzake het vraagstuk: "Mag je nou iemand die is ontslagen om goede redenen, ook vervolgens op een lijst / register plaatsen zodat iedereen daar kennis van kan nemen? Dat is best moeilijk om een dergelijke database aan te leggen van disfunctionerende en frauderende vertegenwoordigers. Dat is lastig, want je moet aan bepaalde voorwaarden voldoen. We moeten gaan bedenken hoe we informatie uitwisselen tussen de rechtbanken en de brancheorganisaties. Brancheorganisaties hebben er zeker belang bij dat ze goed functionerende leden hebben en wij hebben er baat bij dat we goede professionele wettelijke vertegenwoordigers aanstellen. We hebben hetzelfde belang, maar om alle informatie ter beschikking te stellen die een rechtbank nodig en ook de brancheorganisaties is weer net één stap verder. Wij zijn daar nog niet uit. Wat ik als kantonrechter wel doe als ik bijvoorbeeld een ontslagbrief schrijf, dan stuur ik een kopie naar de drie andere kantonrechterlocaties in Breda, Tilburg en Middelburg. Dan weten zij dat ik die maatregelen heb toegepast. Ik stuur die brief ook naar andere rechtbanken als

ik weet dat de betreffende ontslagen vertegenwoordiger daar ook zaken heeft lopen, zodat deze rechtbanken op de hoogte worden gesteld van zijn ontslag. Wij rechtbanken informeren elkaar dus wel over ontslagen, maar nog niet in die zin dat we een soort database hebben aangelegd die we kunnen inzien.

Vraag 15: Wat zijn de bevoegdheden van de rechter als het gaat over het toezicht op de vertegenwoordigers, gezien verschillen met de voorgaande wetgeving?

Antwoord: Dit onderwerp is hiervoor al uitgebreid besproken. Het gaat om de besproken instrumenten en de besproken toegenomen instrumenten die ik nu heb als het gaat om toezicht op de professionele wettelijke bewindvoerders, zoals verslagen en eigen verklaringen indienen.

Vraag 16: Door de nieuwe striktere bepalingen betreffend het toezicht op vertegenwoordigers, zou het financieel misbruik in de toekomst eerder gesignaleerd kunnen worden en op die manier voorkomen kunnen worden door de rechter. Hoe kijkt u aan tegen deze nieuwe bepalingen; zullen deze het gewenste effect hebben? Of zijn er nog zaken die u anders zou willen zien betreffende het toezicht?

Antwoord: De nieuwe kwaliteitseisen spelen geen belang als het gaat om toezicht op de familie. Ik heb dan alleen maar de drie instrumenten die ik eerder genoemd heb. Veel relevante gegevens kunnen uit mijn blikveld gehouden worden door familievertegenwoordigers. Daar verandert de nieuwe wetgeving niets aan. Voor de professionele bewindvoerders heb ik nu dus wel meer instrumenten. Maar daar hangt ook aan vast dat het uitoefenen van dat toezicht veel extra werk voor ons oplevert. We moeten de tijd, middelen en formatie hebben om dit toezicht te kunnen doen. Hierdoor is het lastig om het toezicht uit te oefenen op een goede manier. De artikelen die ik heb geschreven gaan hierover en kun je het best opzoeken, waarin ik ook aangeef: "Het is leuk dat ik tanden heb, maar ik heb ook moet ook nog tanden hebben om te kunnen bijten". Dat is een beetje het probleem wat nu speelt bij kantonrechters.

De instrumenten zijn toegenomen en de mogelijkheden tot toezicht zijn dus toegenomen. Kantonrechters kunnen nu zelfs binnentreden bij een vertegenwoordiger op kantoor en zeggen: "Kom maar, laat maar eens zien wat jullie allemaal hebben qua stukken". We kunnen dus echt naar een kantoor toegaan en dossiers inzien. Dat zijn allemaal mogelijkheden die je als kantonrechter hebt, alleen je hebt de tijd en de ruimte daarvoor nodig. En toevallig weet ik hier zelf heel veel van, maar niet iedereen heeft die kennis. Wij zijn daarom bezig om naast juridische deskundigheid ook financiële deskundigheid binnen te halen bij rechtbanken. Denk daarbij aan een rechter die makkelijker een jaarrekening leest of een balans leest, want dat hebben we straks nodig als we die stukken aangereikt krijgen. Dan is het handig dat iemand daar ook écht kennis over heeft. Dat hebben we gewoon nodig voor een goede uitvoering van het toezicht.

Vraag 17: Wat is de juridische relatie van de kantonrechter met deze kwaliteitseisen? Hoe verloopt de controle op deze regels in de praktijk?

Antwoord: Dat zijn we op dit moment nog aan het invullen. We hebben een plan om voor alle professionele wettelijke vertegenwoordigers, die hier binnen ons rechtsgebied aanwezig zijn, een bijeenkomst voor te gaan houden om hun voor te lichten over de wijze waarop wij vanuit de rechtbank invulling gaan geven aan ons toezicht. In de kwaliteitseisen staat in feite al dat vertegenwoordigers dienen te voldoen aan het insturen van verslagen. Zij moeten bijvoorbeeld een eigen verklaring insturen, dat ze voldoende scholing hebben en bijscholing etc. in dat kader. Zij moeten jaarlijks aan ons een verslag/verklaring overleggen dat zij voldoen aan die bedrijfseconomische eisen. Daar moeten ze een accountsverslag voor overleggen. De accountant die legt in dat verslag zijn bevindingen neer. Vanaf artikel 7 tot 10 staat in het Besluit kwaliteitseisen curatele, beschermingsbewind en mentorschap over de bedrijfseconomische vereisten en die zijn

op dit verslag van toepassing. In de artikelen 11 en 12 zijn de verplichtingen omtrent de dossiervorming en de verplichting van het inleveren verklaringen en verslagen opgenomen. Als het gaat om verklaringen gaat het om bijvoorbeeld een balans, staat van baten binnen het bedrijf en jaarrekeningen. Die moeten vertegenwoordigers jaarlijks gaan insturen. Wij kantonrechters beslissen op welk tijdstip we dat willen zien en op welk tijdstip de vertegenwoordigers aan die eisen moeten voldoen. In het Besluit is geregeld dat met name de zittende professionele wettelijke vertegenwoordigers een overgangstermijn van twee jaar hebben, waarbinnen zij aan deze eisen moeten gaan voldoen. Aan sommige eisen moeten ze nu al voldoen en aan andere eisen dus over twee jaar.

Landelijk is afgesproken dat het toezicht op de kwaliteitseisen wordt uitgevoerd door rechtbanken binnen wiens rechtsgebied de betrokken wettelijke vertegenwoordiger gevestigd of gezeteld is. Vertegenwoordigers die hier binnen ons rechtsgebied actief zijn, daar zien wij op toe. Woon je als bewindvoerder in Goes, dan ziet de rechtbank Middelburg er dus op toe. Dat is om te voorkomen dat al die vertegenwoordigers bij de elf rechtbanken in Nederland steeds opnieuw verklaringen moeten indienen. Als zij hun verklaring hebben ingediend bij hun "eigen" rechtbank, dan hoeven ze niet bij andere rechtbanken deze verklaringen in te dienen.

Aan professionele bewindvoerders vragen wij niet alleen een boedelbeschrijving, maar vragen wij ook schriftelijke documenten zoals het plan van aanpak. Dat zijn allemaal extra elementen van toezicht.

Kantonrechters moeten de uitbreiding van het toezicht serieus nemen, maar er moet genoeg tijd en middelen voor zijn. Dit komt het toezicht en de controle, gelet op de bescherming van ouderen tegen financieel misbruik door kantonrechters, dus niet ten goede. Al deze factoren hangen dus aan elkaar.

Vraag 18: Denkt u dat deze aanvullende kwaliteitseisen effect zullen hebben in de praktijk en financieel misbruik van wilsonbekwame ouderen kunnen voorkomen?

Antwoord: Het is goed dat deze kwaliteitsimpuls is gegeven, want ik denk dat de eisen effect hebben op de totale kwaliteit van vertegenwoordigers. Het invullen van een wettelijk vertegenwoordiger te zijn, is geen beschermd beroep, zoals bij een gerechtsdeurwaarder. Dan is het juist goed dat mensen die zich op een professionele basis gaan bezig houden met deze vertegenwoordiging er extra eisen gelden. Hierdoor heb je als kantonrechter 'meer stokken om mee te slaan' in het kader van toezicht. Of dit ook in het individuele geval zo werkt, daar waar iemand slecht wil in het kader van een wilsonbekwame oudere die financieel misbruik wordt, zoals bijvoorbeeld naar een pinautomaat gaan en geld weg te nemen... Dat misbruik kunnen wij niet zozeer voorkomen, maar alle beetjes helpen, zou ik zeggen. We moeten ons er op dat gebied niet te veel van voorstellen. Ik denk dat we, door de kwaliteitseisen, voor professionele vertegenwoordigers nu veel hebben om toezicht te houden en eventueel financieel misbruik door hen te kunnen voorkomen. Maar inzake de familierechterlijke vertegenwoordigers denk ik dat we nog te weinig middelen hebben. En daar maak ik me dan ook het meeste zorgen om.

Vraag 19: Vindt u dat een levenstestament of juist een rechterlijke beschermingsmaatregel geschikter is om een wilsonbekwame oudere te beschermen tegen financieel misbruik, en waarom?

Antwoord: Je moet je realiseren, als je het met name over de volmacht hebt, dat als je die gegeven hebt, je die geeft voor bepaalde zaken. Er blijven nog heel wat andere zaken onbeslist over. Een volmacht is dus niet volledig dekkend. De volmachtgever blijft daarnaast bekwaam om af te wijken van die volmacht en zelf handelingen te verrichten. Dat is zeker een verschil met een rechterlijke beschermingsmaatregel en iets regelen in het kader van een volmacht. Daar moet je altijd bij stilstaan. Het blijft natuurlijk overigens ook zo dat een wettelijk beschermende maatregel van

toepassing is, tenzij de wet anders bepaalt. Deze -tenzij bepaling- moet je goed in de gaten houden. Men moet los van deze rechterlijke beschermingsmaatregel de regels uit andere afzonderlijke wetten en verdragen ook kennen en die altijd meewegen.

Vraag 20: Vindt u dat het levenstestament een wettelijke basis zou behoeven? En waarom?

Antwoord: Ja, ik ben een voorstander van een levenstestament en ik denk dat het goed zou zijn om het een wettelijke basis te geven in het kader van de stijging van de vergrijzing en de ziekte van Alzheimer. Wij slagen erin om mensen heel lang in leven te houden en dan denk ik: "Ja, dat is leuk, maar het is wel belangrijk er rekening mee te houden dat de grijze massa tussen de oren op een gegeven moment niet meer actief is". Als je op de website van de Alzheimer Stichting kijkt, dan zie je voorspellingen staan over hoeveel mensen in de toekomst zullen gaan lijden aan deze ziekte. Nou, dan schrik je. We praten dan over honderdduizenden mensen. We hebben dan heel wat te beschermen als al deze mensen wilsonbekwaam zullen worden. Dat betekent ook dat de termijn dat je kwetsbaar bent eigenlijk steeds groter wordt, zodat je naar mijn gevoel steeds meer moet gaan regelen voor de toekomst. Je kunt ook over 2 maanden bijvoorbeeld een TIA krijgen; je weet het niet. En als je dan thuis bepaalde belangrijke zaken niet hebt besproken met je familie, is dat lastig. Daarom is een levenstestament echt een uitkomst, ook voor de familie. Je moet naar de geest van een wilsonbekwame persoon handelen en een levenstestament maakt dat een stuk makkelijker. Door het wettelijk vast te leggen worden ouderen zich nog meer bewuster van dit testament en ontstaat er ook meer rechtszekerheid voor de burger.

Vraag 21: Bent u bekend met het levenstestamentregister en zo ja, raadpleegt u dit register?

Antwoord: Ik ben er mee bekend, maar ik raadpleeg het niet.

Vraag 22: Ziet u problemen waartegen u wellicht aan zult lopen in de praktijk gezien de wetswijziging en het besluit inzake de kwaliteitseisen?

Antwoord: Ik zie problemen in die zin dat ik bang ben dat de rechtbank te weinig tijd, ruimte, deskundigheid en middelen heeft om straks toezicht te gaan houden op die kwaliteitseisen. Het zit hem niet in de instrumenten, maar in het uitoefenen van een goede manier van toezicht. Je moet voldoende deskundig zijn en je hebt een formatie nodig om dat toezicht behoorlijk uit te kunnen voeren. En ik durf het eerlijk te zeggen; kantonrechters hebben die formatie op dit moment gewoon niet.

Vraag 23: Heeft u nog aanvullende opmerkingen naar aanleiding van dit interview en het onderwerp?

Antwoord: Nee, ik heb geen aanvullende opmerkingen meer.

Bijlage D

Ter verduidelijk bij de uitleg van de Wet wijziging cbm is een schema opgesteld waarin de wijzigingen van de rechterlijke beschermingsmaatregelen curatele en beschermingsbewind worden samengevat.

D. 1. Schema Wet wijziging cbm: een samenvatting van de wijzigingen.

	Curatele	Beschermingsbewind
Gevolgen	De curandus wordt handelingsonbekwaam. Hij kan geen zelfstandige rechtshandelingen meer verrichten. De persoon en het vermogen worden beschermd. Er wordt een curator benoemd die de beslissingen voor de curandus neemt. <i>Artikel 1:378 BW jo. artikel 3:32 BW.</i>	De onder bewind gestelde wordt handelingsonbevoegd. Hij mag geen beslissingen meer nemen over de goederen die onder bewind zijn gesteld. Het vermogen wordt beschermd. Er wordt een bewindvoerder benoemd die (zoveel mogelijk samen met de betrokkene) beslissingen neemt. <i>Artikel 1:435 BW.</i>
Gronden	Een meerderjarige kan door de kantonrechter onder curatele worden gesteld, wanneer hij tijdelijk of duurzaam zijn belangen niet behoorlijk waarneemt of zijn veiligheid of die van anderen in gevaar brengt, als gevolg van: a. zijn lichamelijke of geestelijke toestand, dan wel, b. gewoonte van drank- of drugsmisbruik, en een voldoende behartiging van die belangen niet met een meer passende en minder verstreckende voorziening kan worden bewerkstelligt. <i>Artikel 1:378 BW.</i>	Indien een meerderjarige tijdelijk of duurzaam niet in staat is ten volle zijn vermogensrechtelijke belangen behoorlijk waar te nemen, als gevolg van: a. zijn lichamelijke of geestelijke toestand, dan wel, b. verkwisting of het hebben van problematische schulden, kan de kantonrechter een bewind instellen over één of meer van de goederen, die hem als rechthebbende toebehoren of zullen toebehoren. <i>Artikel 1:435 BW.</i>
Benoeming	Geschiedt door een verzoek aan de kantonrechter. De kring van verzoekers is uitgebreid tot: * De betrokkene zelf; * De partner/echtgenoot/andere levensgezel; * Nabije familieleden tot en met de vierde graad; * Het Openbaar Ministerie; * Bewindvoerder of mentor; * De instelling waar de betrokkene begeleidt wordt dan verzorgd wordt. <i>Artikel 1:379 BW.</i> Benoemd kunnen worden: * Eén of twee curatoren, of * Een rechtspersoon	Geschiedt door een verzoek aan de kantonrechter. De kring van verzoekers is uitgebreid tot: * De betrokkene zelf; * De partner/echtgenoot/andere levensgezel; * Nabije familieleden tot en met de vierde graad; * Het Openbaar Ministerie; * Curator of mentor; * De instelling waar de betrokkene begeleidt wordt dan verzorgd wordt. <i>Artikel 1:432 BW.</i> Benoemd kunnen worden: * Eén of twee bewindvoerders, of * Een rechtspersoon.

	<i>Artikel 1:383 BW.</i> De kantonrechter houdt rekening met: * de voorkeur van de betrokkene * met uitzonderingen in de wet; * de geschiktheid en bereidheid van de vertegenwoordiger. * Besluit kwaliteitseisen CBM voor de professionele vertegenwoordiger. <i>Artikel 1:383 BW.</i>	<i>Artikel 1:435 jo.1:437 BW.</i> De kantonrechter houdt rekening met: * de voorkeur van de betrokkene * met uitzonderingen in de wet; * de geschiktheid en bereidheid van de vertegenwoordiger * Besluit kwaliteitseisen CBM voor de professionele vertegenwoordiger. <i>Artikel 1:435 BW.</i>
Taken en bevoegdheden	* Belangenbehartiging inzake het vermogen en de persoon van degene die onder curatele is gesteld, * Algemene vertegenwoordiging van de betrokkene. <i>Artikel 1:385 jo. 1:386 BW.</i>	* Belangenbehartiging alleen in zaken die het vermogen (geld en goederen) betreffen, * Geen vertegenwoordiging omtrent de persoon zelf. <i>Artikel 1:436 jo. 1:441 BW jo. 1:446a BW.</i>
Openbaarmaking	Publicatie in Staatscourant en het CCBR. <i>Artikel 1:390 jo. 1:391 BW.</i>	In de openbare registers wordt alleen beschermingsbewind ingeschreven indien er registergoederen onder bewind zijn gesteld. Bewind wegens verkwisting of problematische schulden worden ingeschreven in het CCBR. Overige bewinden kunnen hier ook in worden opgenomen. <i>Artikel 1:391 BW.</i>
Toezichthouder	Kantonrechter.	Kantonrechter.
Rekening en verantwoording	Periodieke rekening aan de kantonrechter overleggen. Dit kan jaarlijks zijn, maar kan ook om de twee of de drie jaar geschieden. <i>Artikel 1:386 BW.</i> Om de maximaal vijf jaar dient de curator aan de kantonrechter verslag te doen over het verloop van de curatele en of voortzetting van de maatregel nog gewenst is. <i>Artikel 1:386 BW.</i>	Periodieke rekening aan de betrokkene of aan de kantonrechter. Dit kan jaarlijks zijn, maar kan ook om de twee of drie jaar geschieden. <i>Artikel 1:445 BW.</i> Om de maximaal vijf jaar dient de bewindvoerder aan de kantonrechter verslag te doen over het verloop van de curatele en of voortzetting van de maatregel nog gewenst is. <i>Artikel 1:446a BW.</i>
Einde van de taak	Via kantonrechter: * Door einde maatregel; * Door tijdsverloop indien het een tijdelijke maatregel is; * Indien de curator zelf een beschermingsmaatregel opgelegd krijgt; * Door ontslag op eigen verzoek; * Door ontslag wegens gewichtige redenen of omdat hij niet meer voldoet	Via kantonrechter: * Door einde maatregel; * Door tijdsverloop indien het een tijdelijke maatregel is; * Indien de bewindvoerder zelf een beschermingsmaatregel opgelegd krijgt, wanneer hij failliet wordt verklaard of in de schuldsanering komt; * Door ontslag op eigen verzoek;

	aan de eisen om curator te worden; * Wanneer de curator aantoonst dat hij niet meer in staat is om zijn taak goed uit te oefenen; <i>Artikel 1:389 BW.</i>	* Door ontslag wegens gewichtige redenen of omdat hij niet meer voldoet aan de eisen om bewindvoerder te worden; <i>Artikel 1:448 jo. 1:449 BW.</i>
Einde van de maatregel	* Door het overlijden van de curandus * Door instelling van beschermingsbewind (dan wel mentorschap). <i>Artikel 1:389 BW.</i>	* Door het overlijden van de rechthebbende; * Door instelling van curatele. <i>Artikel 1:448 jo. 1:449 BW.</i>

Bijlage E

Vragenlijst aan dhr. mr. dr. K. Blankman, hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Ingevuld: 12/05/2014.

Vraag 1. Vindt u dat de beschermingsmaatregelen die er zijn, zoals een levenstestament, waterdicht zijn of ziet u nog problemen ontstaan in de praktijk?

Antwoord: Waterdicht zijn ze niet, want toezicht op het optreden van de gevolmachtigde moet wel goed zijn geregeld.

Vraag 2: Wat is de impact van de wetswijziging op de rol van de notaris gelet op de bescherming van ouderen tegen financieel misbruik?

Antwoord: De notaris heeft een belangrijke rol bij het voorkomen en signaleren van financieel misbruik van ouderen; die rol is door de wetswijziging niet gewijzigd. Wel zijn in de nieuwe wet en ook in het Besluit Kwaliteitseisen cbm nadrukkelijk bepalingen gewijd aan notarissen als curator, bewindvoerder of mentor, waarbij dan is geregeld dat ze aan minder eisen hoeven te voldoen.

Vraag 3: Vindt u dat de rechtspositie van wilsonbekwame ouderen sterker is geworden door de wetswijziging?

Antwoord: Ja, hun rechtspositie is versterkt omdat het toezicht is versterkt en er kwaliteitseisen worden gesteld aan professionele bewindvoerders en curatoren. Hun belangen worden beter beschermd. Als een partner of naast familielid wordt benoemd of een huisvriend, hoeft deze niet te voldoen aan de kwaliteitseisen en kan men zich afvragen of er dan niet meer risico op misbruik is.

Vraag 4: Denkt u dat de problemen rondom de invulling van wilsonbekwaamheid opgelost worden door de wetswijziging? Zo niet, waarom niet?

Antwoord: Nee, deze problemen worden niet opgelost; de recente wetswijziging heeft op de beoordeling van wils(on)bekwaamheid geen betrekking. Er is bijv. geen nieuw bindend protocol ingevoerd door de wetgever.

Vraag 5: Wat vindt u van het verscherpte toezicht van de kantonrechter op professionele vertegenwoordigers? Had u liever nog zaken anders gezien qua toezicht?

Antwoord: Verscherping van het toezicht verdient steun en is/was gewenst. De vraag is of de kantongerechten kwantitatief (voldoende staf en medewerkers) en kwalitatief (is er binnen het kantongerecht wel voldoende deskundigheid?) voldoende zijn toegerust om deze taak goed uit te voeren.

Vraag 6: Een notaris kan tot curator, bewindvoerder of mentor benoemd worden door een kantonrechter. Wat vindt u ervan dat een notaris deze rol op zich zal nemen ten behoeve van de bescherming van wilsonbekwame ouderen? Ziet u hier voor- of nadelen in?

Antwoord: Als het gaat om een bewind waarin beslissingen mbt onroerend goed of rechtspersonen moeten worden genomen (beslissingen waarbij de deskundigheid van de notaris van belang is) lijkt benoeming van een notaris een goed idee. Dit geldt ook voor een curatele waarbij op zorggebied niet teveel en te verstrekkende beslissingen genomen behoeven te worden en het curatelebewind met name betrekking heeft op onroerend goed of rechtspersonen. De notaris is voor mij niet de eerst in aanmerking komende functionaris om te worden benoemd als curator, bewindvoerder of mentor, maar in bijzondere gevallen, zoals hierboven geschetst komt hij zeker in aanmerking en is de meerderjarige goed af met een notaris/bewindvoerder die zijn deskundigheid inzet. Een

mogelijke hobbels zou kunnen zijn dat de vergoeding voor bewind of curatele voor de notaris aan de (te) lage kant is.

Vraag 7: Hoe staat u tegenover het Actieplan ‘Ouderen in Veilige Handen’ van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en tegenover de daarvoor opgerichte pilots door het ministerie? Wat verwacht u hiervan gelet op de bescherming van wilsonbekwame ouderen?

Antwoord: Het Actieplan is een voortreffelijk initiatief. En de pilots hebben zover ik kan overzien effect in ieder geval in de zin dat meer mensen alert zijn op signalen. Deze toegenomen aandacht voor bescherming van wilsonbekwame ouderen sorteert dus m.i. effect maar heeft constant impulsen nodig om te waarborgen dat een ieder die met wilsonbekwame ouderen in contact komt, op de hoogte is van signalen en aandacht heeft voor mogelijke vormen van misbruik.

Vraag 8: Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van deze vragenlijst en het onderwerp?

Antwoord: Nee, goede vragen. Succes met de afronding van je studie. Mail je als dat kan je eindproduct ?

Bijlage F

Ten behoeve van dit onderzoek is een vragenlijst gestuurd aan kantonrechters, werkzaam bij de elf rechtbanken in Nederland, die anoniem ingevuld kon worden, via www.thesistools.com. Drie kantonrechters hebben gereageerd en hebben deze vragenlijst anoniem ingevuld. De resultaten zijn schematisch weergegeven in figuur F.1.

Datum: 06/05/2014.

Figuur F.1. Resultaten vragenlijst kantonrechters.

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3
1. Hoe zou u het begrip wilsonbekwaamheid definiëren?	Het geestelijk niet in staat zijn een oordeel te vormen	De mogelijkheid van iemand om zijn of haar wil te uiten ten aanzien van een bepaalde handeling. Wilsonbekwaamheid moet je beoordelen in relatie tot de wilsuiting die men iemand wil geven	Een individu die een beslissing niet meer zelfstandig verantwoord kan nemen en de gevolgen niet meer overziet van een beslissing
2. Hoe beoordeelt u wilsonbekwaamheid bij een oudere?	Niet	Die beoordeel ik door middel van de hulp van een richtlijn.	Lastig, ik weet dat er een richtlijn is voor hulpverleners
3. Hoe signaleert u financieel misbruik bij wilsonbekwame, handelingsonbekwame of handelingsonbevoegde ouderen en welke acties neemt u daarop?	Acties ondernemen wij als toezichthouder. Signalen komen van derden, de rechthebbende of uit de ogv de wet ons ter beschikking gestelde informatie	Een kantonrechter is een toezichthouder. Wij zijn afhankelijk van derden die ons informatie geven over dit financieel misbruik. Zelf signaleren is erg moeilijk, gezien de wet ons daar beperkt toezicht op geeft	Ik signaleer het zelden. Ik ben daarvoor afhankelijk van anderen. Ik heb een toezichthoudende taak
4. Vindt u de notaris geschikt in zijn hoedanigheid om de rol van curator, bewindvoerder of mentor op zich te nemen bij een wilsonbekwame, handelingsonbekwame of handelingsonbevoegde oudere?	Nee. De notaris krijgt dan 2 rollen. Als hij executeur is, moet hij zijn eigen verantwoording beoordelen. Bovendien is een behoorlijk toezicht onmogelijk wegens de geheimhoudingsplicht	Nee, dan ontstaat er kans op (de schijn van) belangenverstrengeling. Gelet op het besluit dat betrekking heeft op de kwaliteitseisen mag dit niet. Ik zou een notaris niet benoemen tot wettelijk vertegenwoordiger, mede gelet op zijn geheimhoudingsplicht. Dit belet een behoorlijk toezicht op de notaris en zijn werkzaamheden als wettelijk vertegenwoordiger	Ik meen wel dat hij capabel is om deze rol op zich te nemen. Ik vind alleen dat een notaris kan profiteren van deze functie. Hij kan immers twee diensten aanbieden als notaris en als bewindvoerder
5. Kan de notaris deze rol het beste invullen door een stichting op te richten die als intermediair handelt?	Nee. Daarmee valt (wellicht) alleen het bezwaar van de geheimhoudingsplicht weg. Alleen als de stichting geen	Ja, ik zou een stichting wel benoemen tot wettelijk vertegenwoordiger mits zij voldoet aan de kwaliteitseisen en	Wellicht. Als deze stichting geen schijn van belangenverstrengeling wekt

	notariële taken tbv de rechthebbende bij de notaris afneemt, zie ik geen bezwaar	andere wettelijke eisen. Maar dan is wel de voorwaarde dat deze stichting geen notariële taken uitoefent	
6. Bent u een voorstander van het levenstestament? Zo ja/nee, waarom?	De inhoud is nu te divers. In sommige standaardmodellen vervalt het bij instelling bewind of curatele, bij andere juist niet	Ja, het kan mensen een houvast bieden en zorgen dat zij zelf de baas blijven over het behartigen van hun eigen belangen zoals zij dat gewild zouden hebben als zij wilsonbekwaam worden in de toekomst	Nee, het is nu niet duidelijk geregeld. Alles kan en alles mag opgenomen worden in een levenstestament. Daarom worden er problemen ondervonden in de praktijk
7. Vindt u dat het levenstestament wettelijk vastgelegd zou moeten worden?	Nee	Ja, dat zou goed zijn. Het zou rechtszekerheid bieden aan mensen en het zou duidelijkheid bieden inzake wanneer een levenstestament en een volmacht doorloopt in plaats van curatorschap, mentorschap dan wel beschermingsbewind. Daar ondervinden wij problemen mee in de praktijk	Nee, zie vorige vraag
8. Zou het raadplegen van het Centraal Levenstestamentenregister verplicht moeten worden voor een kantonrechter?	Niet zoals het nu geregeld is	Nee daar zie ik het nut niet van in. Ik krijg het levenstestament aangereikt van derden als dit is opgemaakt. Daar hoef ik geen register voor in te zien	Nee

Bijlage G

Interview met kandidaat-notaris en lid van de KNB-werkgroep Voorkomen financiële uitbuiting ouderen mevr. mr. L. van Kempen, werkzaam bij notariaat De Kort van Tuijl Notarissen te Udenhout.

Datum: 17/04/2014.

Vraag 1: Zou ik u mogen vragen of zich even kort voor wil stellen?

Antwoord: Ik ben Laura van Kempen. Ik ben kandidaat-notaris. Ik ben sinds 2005 werkzaam in het notariaat. Ik heb daarvoor rechten gestudeerd in Nijmegen en notarieel recht. Ik werk vooral op het gebied van familierecht zoals het afwikkelen van nalatenschappen, maar ook het bespreken van testamenten, huwelijkse voorwaarden. Alle familierechtvragen die binnenkomen worden door mij behandeld.

Vraag 2: Komt u in de praktijk regelmatig wilsonbekwame ouderen tegen die slachtoffer zijn van financieel misbruik? Welke vormen van financieel misbruik komen zoal voor in de praktijk?

Antwoord: Ja, omdat kinderen toch vaak iets met ouders willen gaan regelen bij mij als notaris. Dit kunnen goede intenties zijn. Mensen die onbekwaam worden willen niet altijd meteen naar een notaris gaan als zij slachtoffer zijn van financieel misbruik. Zij willen het niet altijd onder ogen komen, als men bijvoorbeeld dementie of de ziekte van Alzheimer heeft. De ouderen moeten eerst accepteren dat het er is. Dan ben je veelal als notaris te laat. Je hoopt dat ouderen binnenkomen als ze nog vergeetachtig zijn, maar al niet geheel wilsonbekwaam, want dan kan ik nog een goed gesprek met deze ouderen voeren. Je hebt dus wilsonbekwaamheid in wording, dus mensen worden ouder, ze worden vergeetachtig, de hersenen willen niet meer zo snel werken. Je komt ook mensen tegen waarbij bijvoorbeeld de buurvrouw de afspraak bij de notaris maakt voor de oudere en deze oudere ook begeleidt naar mij. De buurvrouw wil graag dan aan tafel erbij zitten, want dat durft de oudere niet te praten. Om de oudere gerust te stellen laat ik de buurvrouw dan 5 á 10 minuten binnenkomen en haar verhaal te laten doen. Dan zeg ik daarna dat de buurvrouw naar de wachtkamer mag gaan en dan probeer ik verder te praten met de oudere. Het belangrijkste is dat je het vertrouwen van de oudere moet winnen, anders zal hij nooit beginnen over het financieel misbruik waar hij slachtoffer van is. Ik probeer dan allerlei vragen aan de oudere te stellen, zoals: "Hoe gaat het met u thuis? Doet u zelf nog boodschappen? Wie beheert het geld; wie gaat er voor u pinnen?". Dan krijg ik door zijn antwoorden al signalen of een ouder afhankelijk van iemand is. Als ze afhankelijk zijn, kan ik er op door vragen.

Lastig is als je financieel misbruik signaleert, wat je dan als notaris moet doen. Dit is een actuele kwestie en daar ben ik in de werkgroep van de KNB op dit moment mee bezig. Alle partijen, die betrokken zijn bij het beschermen van ouderen tegen financieel misbruik, moeten van elkaar te weten komen wat ze kunnen doen tegen het misbruik en waar ze heen moeten als ze het financieel misbruik signaleren. Als je naar de zorg kijkt, dan heb je daarvoor de Wet Meldcode. Dan ben je dus verplicht om het te melden, maar wij hebben die Wet Meldcode niet. We hebben wel het stappenplan van de KNB, dat afgeleid is van de Wet Meldcode, alleen wij notarissen mogen het financieel misbruik niet zomaar verplicht melden. Wat wel zo is, als ik iets zelf met mijn eigen ogen zie, dus ik neem het zelf waar, dan mag ik het wel melden als burger. Dan is het mogelijk om naar het Steunpunt Huiselijk Geweld te bellen en te zeggen dat ik waarneem dat er iets deze meneer of mevrouw aan de hand is en het melden. Als ik iets wil melden omtrent financieel misbruik bij een Steunpunt Huiselijk Geweld, dan doe ik dat altijd nadat ik daarover overleg heb gehad mijn cliënt. Ik probeer dan te vragen of de oudere het niet fijn vindt als er iemand komt praten om te kijken hoe hij ondersteunt kan worden, aangezien hij zo afhankelijk is van een persoon. Ik meld dus nooit anoniem een geval van financieel

misbruik. Ik denk niet dat het de oplossing is om anoniem te gaan melden en dat daar anoniem een hulpverlener gaat binnenvallen waarvan de oudere niet weet waar die vandaan komt. Maar dat is mijn persoonlijke aanpak en mijn persoonlijke mening. Hier hebben we gisteren ook in de werkgroep van de KNB over gediscussieerd, aangezien notarissen vaak denken dat zij een geheimhoudingsplicht hebben en dus niks mogen melden omtrent het financieel misbruik. Maar feitelijk kan ik ook op straat waarnemen dat iemand wordt mishandeld en dat mag ik ook gewoon melden, als burger. Als mijn cliënt mij als notaris iets in vertrouwen vertelt, dan is daar de grens. Dan mag ik niks melden bij een Steunpunt Huiselijk geweld, in ieder geval, niet zonder toestemming van mijn cliënt. Het melden van financieel misbruik door een notaris is een groot actueel onderwerp waar nog een oplossing voor gezocht dient te worden.

Gisteren kwam er een oude warrige man bij me langs op kantoor. Hij vertelde tien keer hetzelfde en stonk naar alcohol. Dan benoem ik dat gewoon. Ik zeg hem dat ik zie dat hij geëmotioneerd is en vraag hem of hij het allemaal nog wel kan overzien. Het is gecompliceerd om er achter te komen of iemand nu slachtoffer is van financieel misbruik. We moeten als notarissen blijven doorvragen op dit gebied en dat zijn we gewoon niet gewend. Ik denk niet dat alle notarissen dat doorvragen al toepassen. Sommigen zullen heus nog wel een testament opmaken voor een oudere die bijvoorbeeld 500.000 euro aan zijn buurvrouw wil schenken. Zij stellen hier zich geen vragen bij als de verklaring en de wil van de oudere voor hun maar duidelijk overkomt. Terwijl ze eigen vragen zouden moeten stellen omtrent: "Hoezo, is de buurvrouw zo belangrijk voor u? Zorgt zij voor u en wordt zij daar al voor betaald? Heeft ze dit weleens aan u gevraagd?". Alleen zo kun je als notaris bepalen of het echt de wil van de oudere zelf is of de buurvrouw het hem thuis heeft ingefluisterd. Je moet je ook afvragen of de oudere thuis kan komen met een testament waarin iets heel anders is opgenomen of hij dan juist nog zwaarder mishandeld wordt. Een notaris moet verder kijken dan zijn neus lang is.

Vraag 3: Wat zijn in uw ogen typische kenmerken voor deze slachtoffers?

Antwoord: Wat je ziet bij financieel misbruik is dat partijen afhankelijk zijn van elkaar. Dus een kind doet altijd de geldzaken voor moeder en heeft voor zichzelf bedacht dat 200 euro per maand voor die werkzaamheden reëel is als loon, maar de dochter heeft dit ook echt nodig, want anders kan zij het hoofd niet boven water houden. En een ouder is allang blij dat zijn kind hem wil helpen, want anders heeft hij helemaal niemand die het voor hem regelt. Dus er is altijd een afhankelijkheidsrelatie, soms dus voor beide partijen, en daarom doorbreek je het ook niet zomaar als buitenstaander. Bij een derde zie je vaak dat er echt sprake is van alleen maar "gewin" en zie je dat de ouder echt afhankelijk is van die derde. Dus zorgafhankelijkheid is een groot risico om financieel misbruikt te worden.

Vraag 4: Hoe signaleert een notaris dat een oudere wilsonbekwaam, handelingsonbekwaam of handelingsonbevoegd is? Wanneer dient ten behoeve van de signalering een arts te worden ingeschakeld voor een medische verklaring, en wanneer niet?

Antwoord: Wilsonbekwaam betekent dat iemand niks meer kan vertellen, dus dat die persoon zijn wil niet meer kan uiten. Handelingsonbekwaam betekent dat iemand niet meer kan handelen. Ik kan wel mijn pen oppakken, maar ik kan niet meer mijn gedachten ordenen. Voor handelingsonbekwaamheid kijken notarissen in het curateleregister. Die kunnen wij inkijken. Dat doen we ook gewoon standaard.

Wilsonbekwaamheid daarentegen is niet vastgelegd. Dat kom ik pas te weten als iemand bij mij aan tafel zit. Als ik als notaris twijfel over de wilsonbekwaamheid of als ik mij kan voorstellen dat anderen zouden twijfelen, dan haal ik er een arts bij. Dat is niet de huisarts, want die heeft een behandelrelatie met de cliënt heeft. Hij kan dan zomaar iets verklaren, omdat hij de behandelrelatie van de cliënt goed wil houden. Er zal een onafhankelijke arts van de Vereniging Indicerende en adviserende Artsen ingeschakeld

worden. Daar zijn meerdere artsen bij aangesloten die gespecialiseerd zijn in het beoordelen of dat iemand nog goed iets kan overzien. Dat geeft notarissen, samen met de checklist die we hebben van de KNB, extra zekerheid om het testament nog beter te kunnen dichttimmeren. Dan kunnen mensen dat er een toets is geweest, namelijk de toets door de notaris en de toets door de arts. Dan heb ik twee verklaringen betreffende de wilsonbekwaamheid.

Vraag 5: Communiceert een notaris over deze signalering van wilsonbekwaamheid met eventueel een andere notaris, of gebeurt dit niet in de praktijk?

Antwoord: Ik mag niet communiceren met een andere notaris over de signalering van wilsonbekwaamheid, want ik heb een geheimhoudingsplicht. Ik heb dus geen plek waar ik dat kan melden. De geheimhoudingsplicht beperkt dat.

Vraag 6: Hoe legt de notaris in het individuele geval de door hem toegepaste procedure over de beoordeling van wilsbekwaamheid vast?

Antwoord: Als je naar tuchtrechteruitspraken kijkt, moet je meestal het stappenplan in je dossier heb en nagelopen hebben. Op grond daarvan kun je beoordelen of iemand wilsbekwaam of wilsonbekwaam is. Aanvullend zullen er ondertussen bij twijfel wel een aantal notarissen zijn die een verklaring erbij halen van een onafhankelijke arts. Sommigen zullen daarvoor ook nog een huisarts inschakelen, omdat ze niet weten waar ze anders moeten zijn. Ik denk dat dat niet afdoende is, maar dat is mijn mening. Je ziet nu wel dat notarissen zich bewuster worden van de mogelijkheid tot inschakeling van onafhankelijke artsen die aangesloten zijn bij de Verenigde Geïndiceerde Artsen en dezen worden dan ook steeds vaker ingeschakeld in plaats van een huisarts. Die onafhankelijke artsen komen binnen anderhalve week en regelen de medische verklaring meteen. Dus dat is een vrij snelle procedure.

Vraag 7: U zet zich sterk in tegen het financieel misbruik van ouderen blijkt uit uw interview in het Notariaat Magazine. Een van uw werkzaamheden hieromtrent is het oprichten van een stappenplan, gebaseerd op uw ervaringen als notaris. Wat houdt dit stappenplan precies in?

Antwoord: Het stappenplan is gebaseerd op de Wet Meldcode. Een voorbeeld is dat ik als eerst wil weten wie de afspraak heeft gemaakt. Was dat de oudere zelf of iemand die het voor de oudere heeft gedaan? En dan vraag ik me af: "Waarom is de oudere zelf niet in staat om de afspraak te maken?". Dat is dan al signaal één van een afhankelijkheidsrelatie. De volgende signalen zitten in het gesprek. Je hebt het stappenplan financieel misbruik en het stappenplan wilsonbekwaamheid en die voeren tools om het gesprek te kunnen voeren. Beide stappenplannen zijn landelijk bekendgemaakt. Je moet die vragen als notaris wel in je hoofd weten en natuurlijk niet oplezen van het stappenplan. Maar hoe alle notarissen daarmee omgaan is naar ieder hun eigen verantwoordelijkheid. Op ons kantoor wordt er wel goed mee gehandeld. Als er vragen zijn omtrent het onderwerp, ben ik het aanspreekpunt aangezien ik ook in de werkgroep van de KNB zit. Ik hoop in ieder geval dat elke notaris deze stappenplannen toepast.

Vraag 8: Wat kan de notaris ondernemen nadat hij (een vermoeden van) financieel misbruik heeft gesignaleerd, mede gelet op zijn geheimhoudingsplicht? Heeft hij bijvoorbeeld een meldplicht?

Antwoord: Als je zelf iets waarneemt zou er geen drempel moeten zijn om het niet te kunnen melden bij een Steunpunt Huiselijk Geweld, met mijn persoonlijke voorkeur om een dergelijke melding altijd te overleggen met de cliënt. Als mij als notaris iets vertelt wordt in vertrouwen, mag ik het niet melden door mijn geheimhoudingsplicht.

Vraag 9: Wanneer gaat een notaris over tot het besluit dat hij niet tot dienstverlening overgaat, aangezien er sprake is van (een vermoeden van) financieel misbruik?

Antwoord: Als iemand wilsonbekwaam is en de gevolgen niet kan overzien of als ik weet dat de wil hem opgelegd wordt. Als ik twijfel, dan heb ik collega's of een onafhankelijke arts om er bij te halen. Ik ga dan wel meer dossieropbouw doen omtrent de beoordeling van de wilsonbekwaamheid.

Wat je soms ziet is dat als je duidelijk hebt dat als bijvoorbeeld een zus of een broer van de oudere zegt dat de oudere hem perse in zijn testament moet opnemen en dat anderen er niet in mogen. Als het duidelijk is dat die broer de enige persoon is die de verzorging heeft dan wordt er ook wel eens een spooktestament opgemaakt. Dan passer je eerst het testament waarin de broer enig erfgenaam wordt, daar geef je een afschrift van mij. Vijf minuten later passeer je een nieuw testament waarbij de oudere aangeeft dat hij wel meerdere personen wil benoemen in zijn testament en daar geef je geen afschrift van mij. Dan kan de oudere met het eerste afschrift naar huis en is zijn leven daardoor niet in gevaar zodat je als het notaris het misbruik terug probeert te dringen, maar is de wens van de partij wel gehandhaafd. Daar moet een cliënt voor durven te staan, want ze moeten het niet opbiechten. De cliënt moet met dat geheim leren te leven en dat kan niet iedereen. Maar het middel wordt weleens gebruikt. Echter gebeurt dit vrij weinig in de praktijk, aangezien de cliënt hier voor open moet staan. Hij moet het echte testament geheim kunnen houden voor zijn familie en/of zijn partner en dat wordt als lastig ervaren.

Vraag 10: Kan een notaris aansprakelijk worden gesteld als blijkt dat hij een testament heeft opgesteld door een wilsonbekwame oudere en deze persoon destijds slachtoffer was van financieel misbruik? Kan van hem een schadevergoeding worden geëist?

Antwoord: Een notaris kan altijd aansprakelijk gesteld worden; mensen kunnen dat altijd proberen. Als ik een testament heb opgesteld waarbij blijkt dat de oudere toen der tijd wilsonbekwaam was, dan zal er eerst een tuchtrechter bijkomen. De belanghebbende(n) moet dan het testament nietig laten verklaren en de ongeldigheid daarvan dus aanvechten. Ze kunnen dus zeker proberen je als notaris rechterlijk een berisping te geven. Als er schade uit voort vloeit, dat zou een stap twee zijn om een schadeclaim te vorderen. We zijn als notaris goed verzekerd en dat weet men natuurlijk ook. Er zijn uitspraken bekend waarbij een testament nietig wordt verklaard, waarbij een notaris niet het stappenplan heeft gevolgd en dus niet juist gehandeld heeft. Daar volgt dan een berisping op. Als de notaris het stappenplan niet toepast en hij kan niet stellen dat de betrokken persoon wilsonbekwaam is, dan kan de rechter oordelen dat de notaris niet juist gehandeld heeft. Een notaris moet dus altijd kunnen onderbouwen waarom hij denkt dat er sprake is van wilsonbekwaamheid, mede door gebruik van het stappenplan.

Vraag 11: Het gevaar schuilt in de mogelijkheid dat daders van financieel misbruik met de wilsonbekwame oudere naar een andere notaris zullen gaan, mocht u weigeren het testament op te stellen. Hoe kan dit "notarisshoppen" worden voorkomen volgens u?

Antwoord: Doordat ik niet over de wilsonbekwaamheid en (het vermoeden van) financieel misbruik met een andere notaris kan praten door mijn geheimhoudingsplicht, kan iemand met kwaadwillende opzet naar een andere notaris gaan om het daar nog eens te proberen om een testament te laten opstellen met de oudere. De KNB-werkgroep Financiële bescherming ouderen is volop bezig om dit notarisshoppen aan te pakken, maar tot op heden is hier nog geen concrete oplossing voor gevonden, aangezien notarissen een ambtsgeheim hebben. Dus dat is heel lastig. Je gaat er wel vanuit dat de notarissen goed uitkijken voor zulke gevallen. Maar ik kan niet instaan voor alle notarissen. Daarom is dan ook de taak van de KNB en van de KNB-werkgroep om iedereen hieromtrent bewust te maken en de communicatievaardigheden te geven om het

te kunnen signaleren.

Vraag 12: U bent lid van de werkgroep van de KNB Financiële bescherming ouderen. Wie zitten er precies in de werkgroep van de KNB, en wat zijn de werkzaamheden van deze werkgroep?

Antwoord: Ik ben de enige kandidaat-notaris in de werkgroep. De rest is allemaal notaris. Ook een lid van de werkgroep is de heer Oscar Balkenende. Hij werkt bij Obelisk Boedelbeheer en regelt heel veel nalatenschappen. Hij zit vanuit zijn expertise in deze groep, omdat hij veel met de KNB betrokken is. Maar feitelijk is hij ook met al die andere instanties in gesprek. Hij zit er als buitenstaander bij. Voor de rest is het KNB-bestuur vertegenwoordigd. Er zitten notarissen in die er in beginsel bij betrokken waren en zijn er dan ook bij gevraagd. Er is afgesproken dat er zeven pilots zouden komen landelijk. Er zijn zeven gemeentes die geld krijgen om het actieplan "Ouderen in Veilige Handsen", met al die organisaties rond de tafel, uit te voeren om te kijken hoe zij samen in gesprek kunnen gaan. Naar aanleiding van de pilots zullen ze kijken hoe ze met het resultaat landelijk verder kunnen. Een half jaar, drie kwart jaar nadat ik lid werd van deze werkgroep zijn deze pilots gekozen door het ministerie. Er zit Almere, Gouda, Den Bosch, Zwolle, Epen etc bij. Tilburg niet, dus in mijn gemeente zit geen pilot. Ik ben zelf wel bezig om met partijen van deze gemeente rond de tafel te gaan zitten, maar dat hangt meer van mijn eigen initiatief af. Je hoort dat alle organisaties hier wel graag behoefte aan hebben, maar omdat er geen pilot zijn is er geen kartrekker. Met kartrekker bedoel ik dus eigenlijk een soort secretaresse van het ministerie die zorgt dat wel met z'n allen rond de tafel gaan zitten en die zorgt dat het gesprek geleid wordt en dat er vragen worden gesteld. Vanuit Tilburg probeer ik de contacten met andere organisaties te leggen, zodat wij voorlopen op andere gemeenten die geen pilot zijn. Ik neem deels mee in Den Bosch waar de notaris in Den Bosch deelneemt.

De pilots moeten casuïstiek met elkaar behandelen, ze moeten vragen met elkaar behandelen. Alles wat daar uitkomt wordt dan weer in een landelijk overleg besproken. We praten mee over het informeren van landelijke notarissen en hoe we deze notarissen bekend kunnen maken met wat wij allemaal doen. We praten mee over cursussen. We hebben 17 juni 2013 een cursus, samen met artsen, gegeven over wilsonbekwaamheid en wat het begrip nu precies inhoudt. Je kunt bijvoorbeeld tijdelijk wilsonbekwaam worden, maar ook duurzaam wilsonbekwaam blijven. Zelf heb ik casuïstiek behandeld over wat ik in mijn kantoor in de praktijk mee maak omtrent financieel misbruik en wilsonbekwaamheid. We proberen hiermee mensen bewust te maken dat het misbruik plaatsvindt en dat het ook onder je neus kan plaatsvinden. Want als je niet weet wat misbruik is of hoe dat plaatsvindt, dan zal je het ook niet herkennen. Dat is dus ook de basis van deze pilots: iedereen bewust maken omtrent het financieel misbruik en hoe je het kunt herkennen en wat je er volgens mee kan doen. Wij kunnen het niet oplossen, maar kunnen het wel signaleren en kunnen we misschien andere partijen in contact brengen met elkaar zodat het voor die persoon beter wordt. Het is eigenlijk een maatschappelijke rol die je in een dergelijke pilot vervult.

Wij praten dus met elkaar. Landelijk zijn natuurlijk al die pilots, maar vervolgens willen wij notarissen ook zelf weten wat gebeurt er overal. Dat wordt wel gedeeld in dat grote overlegorgaan, maar wij zeggen als notariaat dat we zelf willen weten wat er gebeurt zodat we onze eigen pilot beter kunnen aansturen en op de hoogte zijn. Dus vandaar dat we bij elkaar zitten.

Vraag 13: Hoe maakt de werkgroep notarissen bewuster van financieel misbruik? Merkt u dat dit effect heeft in de praktijk? Zo ja, hoe dan?

Antwoord: De notarissen waar ik mee in de werkgroep zit, zijn zich heel bewust van financieel misbruik. Ik denk dat, omdat het zo ontzettend in het nieuws is geweest, het nu ook landelijk bekend is. Mensen worden zich daardoor bewuster van de

zorgafhankelijkheid van ouderen. Ik mag hopen dat dat ook doordringt bij de notarissen, maar dat heeft tijd nodig. Dat is het hetzelfde met het levenstestament. Er zijn notarissen die dat als zoete broodjes verkopen en er zijn notarissen die dat nog helemaal niet doen. Een oorzaak daarvan is dat notarissen tevens ondernemers zijn. Zij beslissen zelf hoe zij hun praktijk runnen en wat ze wel of niet willen doen.

Vraag 14: Bent u bekend met het stappenplan van de KNB om financieel misbruik tegen te gaan? Wat vindt u van dit stappenplan, is het handig bruikbaar in de praktijk?

Antwoord: Ik heb het stappenplan van de KNB mee ontwikkeld. Ik vind het een handig stappenplan in de praktijk. Het geeft een tool om ernaast te kunnen hebben. Het is een leidraad. Notarissen kunnen overigens omtrent het stappenplan altijd naar de KNB bellen om informatie of raad te vragen. Je ziet notarissen dit wel doen in de praktijk om te vragen wat ze met een bepaalde situatie moeten doen. De KNB zorgt er dan voor dat deze mensen direct contact op kunnen nemen met een lid van de werkgroep van de KNB, voorzover de geheimhoudingsplicht van een notaris dit toelaat uiteraard. Dit doen we om toch breder te helpen. De KNB heeft daarnaast ook een kort, krachtige folder ontwikkeld genaamd "Wie geeft u het vertrouwen?". Deze folder wordt landelijk gratis uitgedeeld. Ook ouderenbonden hebben deze. Bij elk testament dat opgesteld wordt door een cliënt geef ik dit foldertje mee. Zo worden ze zich bewuster wat een gevolmachtigde allemaal kan met een volmacht en of hij ook dergelijk die volmacht aan de betreffende persoon wil geven.

Vraag 15: Zijn er meer hulpmiddelen die er zijn naast uw eigen stappenplan en eventueel het stappenplan van de KNB, die u toepast om financieel misbruik te herkennen?

Antwoord: Ik stel veel vragen en besteed veel tijd aan de oudere en zo indirect aan het signaleren van financieel misbruik. Het is niet altijd declarabel, maar je wil wel altijd zeker weten dat je iets goed kan passeren. We blijven ondernemer, maar we moeten ons er wel bewust van zijn dat financieel misbruik er is en dat mensen niet altijd goede bedoelingen hebben.

Vraag 16: Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft in 2012 een actieplan genaamd Ouderen in Veilige Handen opgestart. Een van de doelstellingen van dit plan is om financiële uitbuiting van ouderen te voorkomen te bestrijden. Het Ministerie is daarom pilots gestart in verschillende gemeenten in Nederland. Wat is de betekenis van deze pilots voor de bescherming van ouderen tegen financieel misbruik?

Antwoord: In deze pilots zitten allerlei organisaties, zoals notarissen, politie, de woningcorporaties, zorginstanties, gemeenten, banken etc. De pilots eindigen na één jaar dus in 2014. Misschien worden de pilots verlengd, maar dat is nog niet vastgesteld door het Ministerie. Echter de financiering van gelden om landelijk financieel misbruik tegen te gaan gaat nog één jaar langer door. Meer informatie hierover kun je vinden op de website van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Alle organisaties in deze pilots hebben als streven om te zorgen dat ouderen niet meer financieel misbruikt worden. Het doel is om al die partijen die er in zitten om samen te bespreken wat ze signaleren bij een bepaalde oudere en wat ze in de praktijk dan doen met een dergelijke casus. Het uitgangspunt van het pilotproject is niet om het financieel misbruik helemaal op te lossen, maar we kunnen het wel signaleren en andere partijen in contact brengen met elkaar zodat het voor de oudere beter wordt.

Wij als notarissen kunnen alleen maar iets preventief doen. Als de oudere wilsonbekwaam is, kunnen wij niks meer doen. Daarom zorgen we ook bij het levenstestament, als er dus een volmacht wordt gegeven dat er toezicht in staat.

Daarmee kun je proberen iemands leven op orde te krijgen en zorgen dat er dus ingebouwde bescherming in het levenstestament is. Zonder dit ingebouwde toezicht in een levenstestament kan de gevolmachtigde doen wat hij wil en kan hij bijvoorbeeld heel de rekening van de oudere plunderen. Dus ik hoop als notaris preventief te kunnen zorgen dat mensen er over na te denken dat ze tijdig een netwerk om zich heen te bouwen. Door middel van de pilots probeer ik samen met de KNB ook een netwerk om deze ouderen en organisaties heen te bouwen zodat zij zich bewust worden van wat financieel misbruik nu precies is en waar ze naartoe kunnen als ze dit willen melden. Er moet duidelijk worden gemaakt naar welke instanties en organisaties mensen heen kunnen gaan met dit probleem in plaats van wat nu soms nog speelt dat mensen niet weten waar ze naartoe moeten gaan en het dus maar laten gebeuren.

Maar niet iedereen heeft natuurlijk een gevolmachtigde. Dan moet je dus meer in de rol van curator, bewindvoerder of mentor gaan kijken. Maar ook bij deze vertegenwoordigers komt natuurlijk financieel misbruik voor. Het is moeilijk om goede mensen te vinden die een dergelijke vertegenwoordigersrol eerlijk kunnen uitvoeren.

Vraag 17: Wat is de rol van de notaris in deze pilots?

Antwoord: De notaris vervult een maatschappelijke rol in het pilotproject. De bank en de notaris zijn heel belangrijk. Dat zijn de partijen die financieel en juridisch iets kunnen regelen. Je merkt dat in de pilots erg dankbaar gebruik van wordt gemaakt dat deze twee partijen er bij zijn. Waar andere organisaties laat signaleren, zoals Steunpunt Huiselijk Geweld of curatele, beschermingsbewind of mentorschap, daar zitten wij niet. Wij zitten in het vak preventief en zorgen dat mensen zich bewust worden van wat ze kunnen regelen en hoe ze het kunnen regelen. Dat is wat wij kunnen doen. Als je kijkt naar andere landen, zoals Amerika en Canada, daar heeft bijna meer dan 60/70 procent hebben een living will. Dat is het zelfde als het levenstestament. Het duurt eventjes, maar je ziet sinds twee jaar geleden ook een groei van het levenstestament in Nederland. Het wordt alleen maar meer. Nu is het nog zo dat 60 plus alleen nog is, aangezien zij zich bewust zijn dat er iets met hun kan gebeuren op oudere leeftijd. Maar er kan je natuurlijk altijd wat overkomen, ook als je jong bent. Het is voor jongeren ook fijn dat zij kunnen vastleggen hoe zij medisch en zakelijk behandeld willen worden en ik denk dat in de tijd de jongerengeneratie uit zichzelf binnenstapt en zegt dat ze iets willen regelen.

Vraag 18: Met welke organisaties zou voor een notaris contact erg belangrijk zijn inzake het voorkomen van financieel misbruik en welke informatie zal er dan worden uitgewisseld?

Antwoord: Als eerste zijn de zorginstellingen voor mij erg belangrijk. Voor mij als notaris is het erg belangrijk om te weten wanneer ik naar een Steunpunt Huiselijk Geweld. Dus eigenlijk naar wie ik toe moet gaan om financieel misbruik te melden en waar mijn cliënt naar toe kan. Notarissen zijn niet thuis in de zorgmarkt, en vandaar is dat nu de winsituatie door zo'n pilot, want nu worden wij ons wel meer bewust van de mogelijkheden die we dan hebben. Wij zien dat nu ook met de banken en een volmacht. De banken moeten een volmacht in hun systeem kunnen verwerken en daar lopen we tegen een blokkade op. Onze volmachten zijn ook zo gemaakt dat we een gesprek hebben gehad met banken, landelijk, dat we weten wat ze er in willen hebben. Er moet duidelijk instaan dat de volmacht door blijft lopen, ook na onbekwaamheid. Dat willen ze graag. Nou dat kan geen kwaad en dan passen wij ons product aan. Deze samenwerking is prettig, aangezien de bank dan ook krijgt waar hij echt iets mee kan. En de bank zal ook zijn product moeten aanpassen, omdat hij in een hele andere maatschappij komt waar mensen van te voren iets willen regelen wat ze voorheen helemaal niet deden. Daar zijn de banken nu hard mee bezig.

De ouderenbonden hebben ook een belangrijke rol, zij maken ouderen bewuster van wat deze pilots allemaal inhouden en wat we precies doen. Zij maken mensen ook bewust van

financieel misbruik en hoe het aangepakt kan worden.

Vraag 19: Zijn er al resultaten geboekt door de pilots en wat voor verwacht u daaromtrent in de toekomst qua samenwerking?

Antwoord: Ja, een groot resultaat is dat de banken zich nu dus aan het aanpassen zijn. Je hebt verschillende grote banken, maar er zijn er die echt al protocollen maken en er aan het werk zijn. De Rabobank doet natuurlijk mee aan de pilot. Maar de ABN Amro zit ook niet stil. Dat moet dus langzamerhand steeds breder worden. Er zitten goede resultaten aan te komen, alleen het is nu afwachten tot eind 2014.

Gisteren heb ik tijdens het overleg wel geconstateerd dat een notaris erg hard loopt, vergeleken bijvoorbeeld met zorginstellingen en woningcoöperaties. Wij zijn natuurlijk ondernemer en geen log systeem. Zij hebben een andere manier van werken. In de pilots merk je dat en zullen wij als notarissen wat geduldiger moeten zijn. Het niveau in de pilots moet namelijk wel gelijk blijven voor het beste resultaat.

Vraag 20: De notaris kan verschillende maatregelen treffen om ouderen te kunnen beschermen tegen financieel misbruik. Wat voor oplossingen/beschermingsmaatregelen die een notaris kan ondernemen, lijken u treffend tegenover financieel misbruik?

Antwoord: Het levenstestament is een heel treffende beschermingsmaatregel, omdat je daar toezicht goed in kan regelen en kan vastleggen. Als je kijkt naar preventie, dan is het levenstestament hét middel om het goed te regelen. Daarbij is vooral van belang dat bij een bank volmacht geen toezicht zit. Als iemand bij de bank een volmacht geeft, kan iemand met zijn bankpasje gewoon de rekening leegplunderen en niemand zal het opmerken. Bij het levenstestament met een toezichthouder erbij moet iemand zich wel verantwoorden en wordt er bijvoorbeeld per kwartaal verantwoording afgelegd. En dan hoop je dat je er nog steeds tijdig bij bent. Je houdt altijd de mogelijkheid dat iemand in één maand bijvoorbeeld de rekening leeghaalt, maar door de controle zal dat naar verwachting niet zo snel gebeuren. Een notaris kan ook toezicht houden. dat zullen notarissen niet allemaal willen doen, maar ik denk dat wij als onafhankelijke en onpartijdige partij met onze geheimhoudingsplicht de persoon zijn om te controleren of iemand zich kan verantwoorden en of iemand dus geen financieel misbruik pleegt. Ik laat me benoemen als toezichthouder in levenstestamenten.

Bij een volmacht, zoals een vertegenwoordigingsrol, is het trouwens wat anders. Dan moet je ook naar de zorgtaken gaan kijken en dan moet je als kantoor dus praktischer gaan denken. Je moet dan vanachter je bureau vandaan komen en echt de zorg opnemen voor de cliënt. Dat doe ik niet.

Vraag 21: Bent u een voorstander van het levenstestament en waarom?

Antwoord: Ja, omdat mensen zich heel bewust worden wat er gebeurt en van wie hun iets mag doen. Via een onderbewindstelling wordt het gehele vermogen van de onder bewind gestelde beschermd door de kantonrechter. De onder bewind gestelde moet dan gaan uitleggen wat hij allemaal financieel doet. Je kan dan niet zelf bepalen over je vermogen en dan moet je steeds naar de rechter toe. Dat voelt zo beperkt. Mensen willen die beperking niet. Om die reden alleen al zeggen oudere mensen dat ze zo niet willen leven. Dan komt er ook bij dat je ruzie wil voorkomen in de familie. Als je bijvoorbeeld vier kinderen hebt en een kind wil alles regelen, omdat hij het dichtste bij woont, dan kan er wrijving ontstaan. In het levenstestament kunnen alle kinderen een bepaalde taak aangewezen krijgen en dan kunnen dergelijke conflicten voorkomen worden, met name met het zicht op de afwikkeling. Alles kan goed geregeld worden en daar ben ik voorstander van.

Vraag 22: Vindt u dat het levenstestament een waterdichte beschermingsmaatregel is of ziet u soms nog problemen ontstaan in de praktijk?

Antwoord: Ja, de gevolmachtigde kan natuurlijk misbruiken bij het levenstestament. Vandaar dat het toezicht wordt opgenomen. In mijn kantoor zetten we er ook in dat de toezichthouder naar de rechter mag gaan als de gevolmachtigde zijn gekregen volmacht niet naar behoren uitoefent. In derde instantie staat er ook bij wat de rechter dan moet doen. Je hebt een dekking bij het levenstestament nodig.

Hoe het toezicht in de praktijk zal verlopen, kunnen de mensen zelf afspreken. Maar hoe meer er is afgesproken in het levenstestament en hoe meer er dus in de praktijk dient te gebeuren, hoe fijner ik het persoonlijk vind dat per kwartaal de verantwoording dient te worden afgelegd. Maar dat is een persoonlijke mening.

Vraag 23: Vindt u dat het levenstestament wettelijk vastgelegd dient te worden?

Antwoord: Ja, dat zou prettig zijn vind ik. Zonder een wettelijke basis kan het ook uitgevoerd worden, want dat doen we nu natuurlijk ook. Maar het zou fijn zijn als het een dekking heeft. Ik vrees dat het in de Kamer er niet zo snel door gaat komen, aangezien ze het niet nodig achten en er geen draagkracht is.

Vraag 24: Vindt u dat het verplicht zou moeten worden om een levenstestament in te schrijven in het Centraal Levenstestamentenregister?

Antwoord: Ja, dat vind ik wel. Nu is het zo dat alleen wij als notarissen er in mogen. Ik krijg echter weinig verzoeken van andere organisaties die mij daarover contacteren, want dan mag ik best informatie uit het register doorgeven. Je hebt toch eigenlijk een register, omdat je aan derden kan laten zien wat daarin staat. Vroeger wist helemaal niemand dat er bij een notaris een volmacht was opgemaakt. Je schrijft in dat register in of het laatste opgemaakte testament is, of het medisch/zakelijk is, en dan is het wel prettig dat als ik een volmacht voor mijn neus krijg of een cliënt nog bij een andere notaris is geweest tussendoor. Is dit het laatste levenstestament? Ik zou het zeer waardevol als andere partijen inzage mogen nemen. En die inzage is trouwens ook gratis, dus dat is geen belemmering. Ik het zou willen dat het verplicht wordt. Dat zou mijn belang zijn van het levenstestament, zodat je een draagkracht hebt net als bij het testament; als het niet is ingeschreven in het register, mag je er van uit gaan dat het er ook niet is. Zo krijg je ook een dekking naar derden. Als wij een levenstestament maken, zetten wij daar ook in hoe het testament herroepen moet worden en hoe het ingeschreven moet worden. De notaris moet daarin dus ook zijn verantwoordelijkheid nemen. In onze testamenten is het in ieder geval geregeld dat wij ze ook inschrijven. De inschrijving van een levenstestament is veel goedkoper, dus die inschrijving is helemaal geen issue meer voor cliënten. Ik kom dat niet als drempel tegen bij een cliënt.

Vraag 25: Er zijn rechterlijke beschermingsmaatregelen, namelijk curatele, bewind en mentorschap die door een kantonrechter opgelegd kunnen worden. Deze beschermingsmaatregelen kunnen ouderen beschermen tegen financieel misbruik. Een notaris kan tot curator, bewindvoerder of mentor benoemd worden door een kantonrechter. Wat vindt u ervan dat een notaris deze rol op zich zal nemen ten behoeve van de bescherming van wilsonbekwame ouderen? Ziet u hier voor- of nadelen in?

Antwoord: Je hebt nu een nieuwe wet inzake kwaliteitseisen. Daar moet je dus nu aan voldoen als je meer dan drie personen onder je hoede hebt als curator, bewindvoerder of mentor. Het lastige is het zogeheten verdienmodel. De bewindvoerder heeft volgens de wet één procent loon van het vermogen wat er dat jaar is. Als je een klein vermogen hebt bij iemand dan krijg je daar geen reëel salaris voor. Vergeet niet, notarissen zijn ook ondernemer. Als je dus als ondernemer denkt, dan ga je als notaris daar niet aan beginnen, want het brengt gewoon te weinig op als je het zakelijk uitvoert. Er zijn notarissen die naast hun kantoor een stichting hebben opgericht die dat voor hun uitvoert.

Daar zijn aparte medewerkers aangenomen die dat regelen. Ik denk dat je het zonder een aparte stichting echt niks oplevert voor de notaris als ondernemer. Je ziet dus nu dat er veel stichtingen op worden gericht. Wij hebben ook een stichting genaamd "Bewind, executele en vereffening", maar wij doen eigenlijk geen bewind hoor. Een brede naam is goed voor de stichting.

Het kan overigens niet zo spannend zijn om vertegenwoordiging te doen, want de onbekwaamheid verschilt persoon. Het kan namelijk zo zijn dat iemand nog zelf naar de bank kan, maar als die persoon niet meer zelf naar de bank kan hoe zorg je dan dat hij zijn zakgeld krijgen? Moet hij dat op kantoor komen halen? En wat als dat niet meer gaat, moet jij dan naar hem toegaan? Het bewind is natuurlijk vermogensbeheer, maar er zijn meer vragen die opkomen. Kan een cliënt bijvoorbeeld nog in zijn bed blijven liggen; moet hij een nieuw bed hebben? Daarvoor moet je naar cliënt thuis toe gaan, want anders kun je hem niet goed begeleiden. Er komt dus meer bij kijken dan alleen maar een bankrekening beheren.

Tenzij de cliënt zelf aangeeft dat hij graag een notaris wil en dat er duidelijke afspraken over worden gemaakt, denk dat ik dat een notaris daar niet toe bereid is. Het kan natuurlijk wel, want we zijn natuurlijk onpartijdig en onafhankelijk uit ambt op grond van artikel 17 van de Wet op het notarisambt en dat maakt het eerlijk. Tevens als je vast familienotaris bent kan ik me voorstellen dat zo'n familie graag wil dat jij die taak op je neemt.

Ik zie geen belangenverstrengeling voor een notaris, vooral niet bij beschermingsbewind, aangezien een notaris zichzelf niet kan benoemen tot afwikkelingsexecuteur. Als de cliënt bijvoorbeeld overlijdt, zie ik helemaal geen problemen, want dan behartig ik zijn belang niet meer, maar krijg ik eigenlijk een nieuwe cliënt en dat is het kind. Zijn belangen behartig ik vanaf dat moment. Maar het is inderdaad niet zo dat een notaris van alles op kan nemen in het testament en hij kan zichzelf ook niet aanwijzen tot afwikkelingsexecuteur.

De notaris moet zich ook afvragen of de familie echt hém wil benoemen of meer wil dat het kantoor het afwikkelt en dat ze jou daarvoor vertrouwen. Dat is ook belangrijk om onderscheid in te maken. Want als sprake is van het laatste, kan beter de stichting benoemd worden gelet op de continuïteit. Het hoeft namelijk niet zo te zijn dat, als iemand mij specifiek wil benoemen, ik mijn hele carrière daar aan zal wijden. Ik zou ook niet een benoeming weg willen nemen van het kantoor, als ik bijvoorbeeld zou vertrekken. We willen wel altijd zeker weten dat een gespecialiseerd persoon het op kantoor gaat afwikkelen.

Vraag 26: Vindt u dat een notariële beschermingsmaatregel (met name het levenstestament) of een rechterlijke beschermingsmaatregel een efficiëntere beschermingsmaatregel is?

Antwoord: In een levenstestament kunnen mensen specifiekere regelingen afspreken. Bij bijvoorbeeld de oplegging van de maatregel beschermingsbewind controleert een kantonrechter één keer per jaar, en als ik zie hoe dat gebeurt, dan moet je een lijstje inleveren van bedragen en helaas is het mogelijk om daar wat te plussen en te minnen. Het is vrij summier wat je in moet leveren als basis. Ik zie daar mogelijkheden om financieel misbruik te plegen. Ik denk dat als je een toezichthouder op een levenstestament zet, en dat die toezichthouder ook echt stukken mag inzien van de gevolmachtigde, dit een betere check is dan die de kantonrechter uitvoert bij een rechterlijke beschermingsmaatregel. Het toezicht zou immers bijvoorbeeld één keer per kwartaal kunnen plaatsvinden. Dus ik vind dat een positievere maatregel en daarnaast blijft het ook binnen de rechtstreekse contacten. Maar wel echt met een opgenomen toezicht! Als die controle er namelijk niet in zit, dan is het levenstestament een erg gemakkelijk middel om financieel misbruik te plegen. Als een notaris geen toezicht, en zo dus geen controle, inbouwt in het levenstestament heeft het geen zin om het als

preventieve beschermende maatregel op te stellen. Een rechterlijke beschermingsmaatregel is dan meer op zijn plaats' Dan is dus wat de rechter doet beter. Bij de rechter mag je overigens niet altijd schenken, daar hebben mensen ook de voorkeur niet voor. Trouwens, het initiatief van het oprichten van een levenstestament is gekomen van rechters. De rechters heeft gezegd dat als de cliënt voor hun komt met een bewind, wilden ze gewoon meer weten wat die persoon nou precies wilde; wat zijn wensen waren. En dat kan dus via een levenstestament.

Vraag 27: In uw interview in het Notariaat Magazine geeft u aan dat u vindt dat elke notaris een specialist dient te worden in het herkennen van financieel misbruik. Hoe is dit mogelijk in de praktijk denkt u?

Antwoord: Bewustwording van de cliënt over het levenstestament en financieel misbruik is erg belangrijk. Zo realiseert de oudere zich dat ook hij slachtoffer van financieel misbruik kan worden. Voordat ik in de werkgroep van de KNB zat, stelde ik veel minder diepe vragen, aangezien je het financieel misbruik niet ziet. Je bent je er gewoon niet bewust van. Pas toen ik lid werd van de werkgroep ben ik mij er veel bewuster van geworden. Als je alleen als notaris maar luistert dat iemand een testament wil, dan doe je je ogen niet open. Je moet leren communiceren en juridisch vooral in normale taal communiceren met mensen. En als je ziet dat het echt best, dan is het makkelijker om door te vragen. Zie het als nieuwsgierig te worden. Het is natuurlijk spannend om soms door te vragen, maar toch geven mensen vaak beleefd antwoord op zulke vragen. Je moet niet aannemen wat je denkt te zien, maar je moet doorvragen. Daarom moeten notarissen zich bewuster worden dat ze vragen moeten stellen en als ze antwoorden krijgen, dat ze daar op door moeten borduren. Dan ben je veel beter met je cliënt bezig. Je moet je meer verdiepen in de cliënt. Een notaris moet verder kijken dan zijn neus lang is.

Sinds de huizenmarkt beduidend slechter gaat, is het personen- en familierecht een focus van de notaris. De wetgeving van personen- en familierecht wijzigt regelmatig en daar moet je als notaris zeker in meegroeien. Het ideale beeld is dat iedereen het financieel misbruik ziet en dat de notaris zijn kandidaat-notarissen daarin ook opleidt.

Vraag 28: Heeft u nog aanvullende opmerkingen ter aanleiding van dit interview en het onderwerp financieel misbruik van ouderen?

Antwoord: Nee, ik heb geen opmerkingen meer.

Bijlage H

KNB-werkgroep Financiële bescherming ouderen: stappenplan bij financieel misbruik Ouderen (2013).

Stappenplan bij financieel misbruik Ouderen

Hier wordt beschreven wat u kunt doen als u financieel misbruik constateert of vermoedt dat er sprake zou kunnen zijn van financieel misbruik.

Stap 1 Signaleren & onderzoeken

Signaleren

Wees alert in de volgende situaties:

- ☐ een ander dan de cliënt heeft de afspraak gemaakt;
- ☐ een ander dan de cliënt wil aanwezig zijn bij de bespreking;
- ☐ de oudere wil niets zeggen zonder de aanwezigheid van een ander;
- ☐ een ander dan de cliënt heeft een lijst gemaakt met eventuele opmerkingen en wensen over de inhoud van de te maken akte;
- ☐ een ander dan de cliënt heeft een uitgesproken mening over de door hem/haar aangevraagde algehele volmacht (levenstestament);
- ☐ of een vergelijkbare situatie doet zich voor;

Onderzoeken

U twijfelt of vermoedt dat er sprake is van mogelijk financieel misbruik. U kunt dit toetsen door ervoor te zorgen dat u uw cliënt alleen spreekt en het liefst meerdere keren voordat u overgaat tot het passeren van de akte / andere dienstverlening. Noteer wat u ziet en hoort. Maak daarbij onderscheid tussen feiten en veronderstellingen. Vermeld de bron.

Vragen die u aan uw cliënt kunt stellen zijn:

- ☐ Wordt u geholpen bij de huishoudelijke taken, boodschappen doen, geld opnemen? Of bij het betalen van de rekeningen? Zo ja door wie? Controleert de u de boekhouding.
- ☐ Als anderen u helpen, geeft u ze dan een vergoeding omdat ze u hebben geholpen? Vragen deze personen hier zelf om?
- ☐ Als u boodschappen doet; koopt u dan alleen boodschappen voor u zelf?

Wanneer u geen reden heeft om aan te nemen dat er sprake is van financieel misbruik gaat u verder met het dossier.

Stap 2 Consulteren

Collega

Wanneer u financieel misbruik vermoedt overlegt u met een collega. Bij voorkeur een collega met ervaring op dit terrein. Neem uw bevindingen op in het dossier.

Steunpunt Huiselijk geweld

U kunt anoniem advies inwinnen bij het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) tel: 0900 126 26 26 (5 cent per minuut), zie www.vooreenveiligthuis.nl/huiselijkgeweld/steunpunten.

Stap 3 Bespreken

Gesprek met de cliënt. Leg het doel van het gesprek uit. Bespreek feiten en waarnemingen: "Ik zie dat....". Nodig uit tot reageren. Geef een interpretatie van wat u gezien hebt. Vat samen en check of de boodschap is overgekomen.

Stap 4 Afwegen

Maak op basis van alle informatie en signalen een afweging of sprake is van financieel misbruik of een vermoeden daarvan.

Stap 5 Beslissen

Wanneer geen sprake is van (een vermoeden van) financieel misbruik of de cliënt blijft ontkennen dat hij of zij wordt misbruikt gaat u verder met het dossier.

Bij financieel misbruik kunt u:

1. Dienstweigeren:

U moet dienst weigeren wanneer de gevraagde dienst naar de redelijke overtuiging van de notaris leidt tot strijd met het recht of de openbare orde of handelingen betreft die kennelijk een ongeoorloofd doel of gevolg hebben of de notaris vermoedt dat dat zo is.

Belangrijk:

Wanneer u dienst weigert stuur de cliënt dan niet weg. Kijk wat u kunt doen om het financieel misbruik te stoppen.

2. Maak cliënt erop attent dat door de bank de financiële bevoegdheden m.b.t. bankrekeningen kunnen worden beperkt. Zo kunnen limieten worden teruggebracht, kan een aparte rekening worden geopend voor de huishoudelijke uitgaven (de zgn. zakgeldrekening), kunnen spaarrekeningen uit het elektronisch bankieren worden verwijderd etc. Stel indien nodig een (nieuwe) volmacht op waarin de volmacht wordt beperkt tot een bepaalde rekening.

3. (nieuwe) gevolmachtigde /bewindvoerder:

Indien de misbruiker gevolmachtigde is, zorg dat volmacht wordt herroepen. Laat een andere gevolmachtigde benoemen en regel toezicht op gevolmachtigde. Stel een brief op, die uw cliënt aan de bank kan overleggen of verstuur die brief in opdracht van uw cliënt. Informeer ook andere instanties/personen, indien nodig/gewenst en uiteraard in overleg met uw cliënt.

PM: Een notaris mag gevolmachtigde zijn, maar mag ook degene zijn bij wie rekening en verantwoording wordt afgelegd.

4. Regel toezicht op gevolmachtigde

Belangrijkste instrument tegen financieel misbruik is toezicht op degene die financiële en/of administratieve zaken regelt. Pas de volmacht/levenstestament hierop aan.

5. 'Misleid' de misbruiker:

Een inmiddels bekend voorbeeld hiervan is: eerst een testament passeren waarbij de financieel misbruiker wordt bevoordeeld. Daarvan geeft u een afschrift mee. Vervolgens passeert u een nieuw testament conform de wil van de testateur. Uiteraard herroept u het eerder verleden testament en vermeldt u het tijdstip van het passeren in de akte. Van dit laatste testament geeft u geen afschrift mee. Noteer in uw dossier waarom u dit hebt gedaan.

6. Laat het OM of een familielid bewind aanvragen. Bij misbruik door een bewindvoerder kunt u aan het OM verzoeken om ambtshalve een andere bewindvoerder aan te stellen.

Realiseert u zich dat als ambtshalve bewind wordt aangevraagd, de huidige bewindvoerder wordt geïnformeerd. Bespreek dit met uw cliënt.

7. Melden Steunpunt Huiselijk Geweld:

Wanneer melding wordt gemaakt bij het Steunpunt huiselijk geweld zorgen zij ervoor dat een hulpverlener ter plekke polshoogte gaat nemen. Vervolgens verwijst het SGH de cliënt door naar de juiste hulpverlener. Het melden bij het Steunpunt Huiselijk geweld kan niet anoniem, omdat het steunpunt terugkoppelt

welke actie is ondernomen. Om te kunnen melden heeft u toestemming nodig van uw cliënt.

Overal in Nederland zijn Steunpunten Huiselijk Geweld. Tel: 0900 126 26 26. Het dichtstbijzijnde steunpunt bij u in de buurt kunt u gemakkelijk vinden via www.vooreenveiligthuis.nl/huiselijkgeweld/steunpunten.

8. Misbruik door medewerker in de zorg:

Bij signalen van mishandeling door een medewerker in de zorg kunt u het Meldpunt Ouderenmishandeling in de zorg bellen. Dit is ondergebracht bij de Inspectie voor de Gezondheidszorg: tel: 088 120 50 50 (lokaal tarief). U kunt ook een e-mail sturen naar ouderenmishandeling@igz.nl.

Meer informatie over wat er met de melding gebeurt en een meldingenformulier kunt u vinden op:

http://www.igz.nl/onderwerpen/handhavingsinstrumenten/incidententoezicht/melden/meldpuntouderenmishandeling/Meldpunt_Ouderenmishandeling_in_de_zorg.aspx

Wanneer misbruik wordt gepleegd door een zorgprofessional informeer en consulteer de leidinggevende van deze zorgprofessional.

Stap 6 Nazorg

Bel of bezoek cliënt om te zien hoe het gaat of zorg dat anderen dat doen.

Acuut gevaar veiligheid cliënt

In sommige gevallen is de veiligheid van uw cliënt in gevaar. Waarborg dan de veiligheid van uw cliënt. Neem contact op met het Steunpunt Huiselijk geweld of de politie.
Werkgroep Financiële bescherming ouderen, april 2013

Bijlage I

Vragenlijst aan mevrouw mr. C. Engelbertink.

Ingevuld: 12/05/2014.

Vraag 1: Zou ik u mogen vragen of u zich even kort kunt voorstellen? (Wie u bent, wat uw opleiding- en carrière-verleden is?)

Antwoord: Ik ben Chanien Engelbertink. Ik ben notarieel jurist en estate-planner bij Van Ewijk Estate Planning te Bussum. Ik ben gespecialiseerd in het personen- en familierecht, het erfrecht, de estate planning en de successiewet. Voor uw onderzoek is relevant dat ik voorzitter van de EPN commissie ben geweest en dat ik leiding heb gegeven aan de totstandkoming van het levenstestament.

Vraag 2: Indien als het levenstestament wettelijk vastgelegd zou worden, zou dat dan helpen om het financieel misbruik van wilsonbekwame ouderen tegen te gaan door een notaris?

Antwoord: Ik zie het wettelijk vastleggen er van niet als toegevoegde waarde om financieel misbruik te voorkomen. Wat kan een wettelijke verankering daar aan veranderen?

Vraag 3: Waar vindt u dat een notaris op moet letten bij het opstellen van een levenstestament om, als de oudere later wilsonbekwaam zou worden, financieel misbruik te kunnen voorkomen?

Antwoord: Het levenstestament is een notarieel preventief beschermingsmiddel. De notaris zou zijn cliënt er op moet wijzen dat de cliënt ook goed zijn wensen vastlegt (en daarbij aan de notariële akte aanhecht) naast de volmacht. De notaris en het notariaat dient verder goed ingericht zijn om ook zelf ouderen beïnvloeding te kunnen signaleren. Een belangrijk middel is voorlichting. Voorlichting zowel voor de oudere als voor de notaris en het notariaat is belangrijk om financieel misbruik te kunnen herkennen en signaleren

Vraag 4: Kunt u aangeven welke knelpunten u ziet rond het levenstestament en de uitvoering hier van in de praktijk voor de notaris?

Antwoord: Ik zie geen knelpunten voor een notaris.

Vraag 5: Een notaris kan tot curator, bewindvoerder of mentor benoemd worden door een kantonrechter. Wat vindt u ervan dat een notaris deze rol op zich zal nemen ten behoeve van de bescherming van wilsonbekwame, handelingsonbekwame en handelingsonbevoegde ouderen? Ziet u hier voor- of nadelen in?

Antwoord: De notaris die zijn kantoororganisatie op curatele dan wel beschermingsbewind heeft ingericht en dit aanbiedt zijn bij mijn weten op één hand te tellen Ik ben hier geen voorstander van en zie niet in waarom een notaris deze vertegenwoordigingsrol op zich zou nemen.

Vraag 6: Vindt u dat de rechtspositie van wilsonbekwame, handelingsonbekwame en handelingsonbevoegde ouderen sterker is geworden door de wet Wijziging curatele, beschermingsbewind en mentorschap? Vindt u dat de notaris, door deze wetswijziging, senioren efficiënter zal beschermen tegen financieel misbruik of ziet u toch nog problemen?

Antwoord: Het probleem financieel misbruik is door de wetswijziging niet aangepakt. Het is immers nog altijd mogelijk om financieel misbruik te plegen. Het belangrijkste is nu dat mensen zich bewust worden van het misbruik en dat ze er iets mee gaan doen. Notarissen en andere organisaties kunnen hier slechts een helpende hand in bieden.

Vraag 7: Hoe staat u tegenover het Actieplan "Ouderen in Veilige Handen" van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en tegenover de daarvoor opgerichte pilots door het Ministerie? Wat verwacht u hiervan gelet op de bescherming van wilsonbekwame ouderen in de toekomst?

Antwoord: Ik ben zeker voorstander van dit actieplan en ik vind het zeer goed dat er eindelijk aandacht komt voor het onderwerp financieel misbruik bij ouderen. Het komt veel vaker voor dan we denken. Maar helaas is de financiële uitbuiting naar mijn mening (nog) onderbelicht.

Vraag 8: Heeft u nog aanvullende opmerkingen naar aanleiding van deze vragenlijst en/of het onderwerp?

Antwoord: Nee.

Bijlage J

Telefonisch interview met bewindvoerder mevr. I. Driessens-Roodt, bewindvoerder bij IDR Bewindvoering.

Datum: 01/05/2014.

Vraag 1: Bent u bekend met het actuele problemen van financieel misbruik dat gepleegd wordt bij ouderen? Onderneemt u zelf iets tegen het financieel misbruik van ouderen?

Antwoord: Ja. Wij bieden financieel beheer van ouderen aan, zodat hun financieel vertrouwd beheerd wordt.

Vraag 2: Vindt u dat een notaris de vertegenwoordigingsrol van bewindvoerder dan wel curator op zich kan nemen om deze ouderen te beschermen?

Antwoord: Curatorschap doe ik zelf niet, maar een notaris zal geen beschermingsbewind en curatorschap voeren, maar hiervoor adviseren een professionele bewindvoerder dan wel curator te nemen. Via een notaris is het voor de oudere wél mogelijk om via een levenstestament aan te geven wanneer, wie en hoe beschermingsbewind of curatele geregeld dient te worden. Dit om te voorkomen dat, als je niet meer hierover kunt beslissen (bv bij dementie of na een zware hersenbloeding) dit op een manier gebeurt die nooit je persoonlijke keuze zou zijn geweest. Zo kun je toch de regie blijven houden over hoe het geregeld moet worden als je het niet meer zelf kunt. Als je bijvoorbeeld verwacht dat binnen je familie hierdoor problemen ontstaan of als je geen direct familie hebt die je dit kunt/wilt toevertrouwen. Maar ik vind een notaris niet geschikt om deze rol op zich te nemen.

Vraag 3: Waarom vindt u een notaris daartoe niet geschikt?

Antwoord: Ik vind dat een notaris een cliënt altijd het beste zal kunnen doorverwijzen naar een curator dan wel bewindvoerder die hier speciaal op ingericht is, omdat een notaris zelf de expertise en ervaring op dit gebied niet heeft. Bij curatorschap dient hij bijvoorbeeld naast de financiële taken ook zorgtaken op zich te nemen; hoe gaat een notaris dit aanpakken? Dat kan hij niet, daar is hij niet op ingericht. Naar mijn mening kan alleen een bewindvoerder dan wel een curator, vanuit een daarop ingericht kantoor, deze vertegenwoordigingsrol op zich nemen. Een notariaat is daartoe niet geschikt.

Bijlage K

Vragenlijst aan dhr. J. van Erp, accountmanager private banking bij de Rabobank 's-Hertogenbosch,

Ingevuld: 12/05/2014.

Vraag 1: Zou ik u mogen vragen om uzelf kort voor te stellen? (Wie u bent, wat uw functie is bij de Rabobank en hoelang u hier al werkzaam bent?)

Antwoord: Mijn naam is Jo van Erp. Ik ben werkzaam bij de Rabobank sinds 1978 en ik ben werkzaam als accountmanager op de afdeling private banking.

Vraag 2: Op wat voor manier(en) probeert de Rabobank financieel misbruik te signaleren en te voorkomen bij kwetsbare ouderen?

Antwoord: De Rabobank (o.a. vanuit Den Bosch) heeft zich aangesloten bij de landelijke pilot en vanuit Rabobank Nederland worden initiatieven genomen om dit onderwerp extra aandacht te geven en komt met richtlijnen en hulpmiddelen voor haar medewerkers. In dit kader zijn er nieuwe richtlijnen geformuleerd voor het verstrekken van volmachten, maar ook aan veilig- en samen bankieren wordt aandacht geschonken. Daarnaast wordt onderzoek gedaan of product aanpassing een optie is.

Vraag 3: Hoe verloopt, na de start van de pilot van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de samenwerking tussen notarissen en banken, gelet op een levenstestament?

Antwoord: De samenwerking met de notarissen in ons werkgebied loopt goed. We respecteren elkaars rol waarbij het belang van de relatie voorop staat.

Vraag 4: Wat zijn de knelpunten gelet op die samenwerking?

Antwoord: Geen, die ervaren wij niet.

Vraag 5: Welke aanpassingen heeft de Rabobank tot op heden gedaan om deze samenwerking te verbeteren?

Antwoord: We gaan steeds meer goed in gesprek met notarissen om kwesties rondom de volmacht en het financieel misbruik te bespreken door middel van het pilotproject. De Rabobank wordt zich steeds bewuster van haar preventieve rol en de preventieve rol van de notaris. We kunnen samen financieel misbruik waar ouderen het slachtoffer van zijn zeker aanpakken.

Vraag 6: Wat verwacht de Rabobank van een notaris omtrent verbetering in deze samenwerking?

Antwoord: Respect voor elkaar en elkaar opzoeken in de samenwerking waarbij de overeenkomsten goed aansluiten op ieders rol.

Vraag 7: Heeft u zelf nog aanvullende opmerkingen over dit onderwerp?

Antwoord: Nee.